

BARN I DEN TÄTA STADEN

- BARNNS UTEMILJÖER I DEN PÅGÅENDE
FÖRTÄTNINGEN AV MALMÖ STAD.

EMMA HOLGERSSON

ELIN JÖNSSON

BARN I DEN TÄTA STADEN

- BARNNS UTEMILJÖER I DEN PÅGÅENDE FÖRTÄTNINGEN AV MALMÖ STAD.

EMMA HOLGERSSON

ELIN JÖNSSON

Holgersson, E & Jönsson, E. Barn i den täta staden. Barns utemiljöer i den pågående förtätningen av Malmö stad. *Examensarbete i socialt arbete 15 högskolepoäng*. Malmö Universitet: Fakulteten för hälsa och samhälle, institutionen för socialt arbete, 2018.

Det pågår ett förtättningsarbete i Malmö stad, och i övriga delar av Sverige. Samtidigt har det i media uppmärksammats att det finns en generell oro kring att barn och barns platser i staden glöms bort i stadsplaneringen. I ett samarbete mellan Malmö Universitet och Malmö stad via ISU (Institutet för hållbar stadsutveckling) undersöker vi i denna studie barns utemiljöer i den pågående förtätningen av Malmö utifrån tre olika teman; svensk lagstiftning & riktlinjer, socioekonomiska skillnader & levnadsvillkor och barns behov av lek & rörelse. Resultatet visar på att kommunala aktörer i Malmö stad arbetar aktivt med barn och deras utemiljöer utifrån ett barnperspektiv. Trots att man inom förvaltningarna prioriterar olika intressen i den pågående förtätningen så anser vi att man inom stadens förvaltningar strävar efter ambitionen och visionen om att barns bästa ska vara i fokus.

Nyckelord: barnperspektiv, förtätning, grönområde, lek, motion, stadsplanering, utemiljöer

GROWING UP IN A BIG CITY

- CHILDREN'S OUTDOOR ENVIRONMENTS IN MALMÖ.

**EMMA HOLGERSSON
ELIN JÖNSSON**

Holgersson, E & Jönsson, E. Growing up in a big city. Children's outdoor environments in Malmö. *Degree project in social work. 15 högskolepoäng.* Malmö University: Faculty of Health and Society, Department of social work. 2018.

The big cities in Sweden are growing, due to the phenomenon of densification. This also includes the city of Malmö. At the same time, it has been noted in the media that there is a general concern that children and children's places in the city are forgotten in city-planning. In a collaboration between Malmö University and Malmö city via ISU (Institutet för hållbar stadsutveckling), we therefore chose to study children's outdoor environments in the ongoing densification of Malmö based on three different themes; Swedish legislation & guidelines, socioeconomic differences & living conditions, and children's needs for play & exercise. The result shows that the municipal of Malmö works actively with children and their outdoor environments from a child-perspective. Although the different informants in our study prioritize different interests in the ongoing densification, we consider that the city have the ambition that the best interests of children should be in focus at all time.

Keywords: city-planning, child-perspective, densification, exercise, green areas, outdoor environments, play.

BEGREPPSDEFINITION

Nedan följer en begreppslista med våra egna begreppsdefinitioner.

Barnperspektiv – hur vuxna försöker förstå barns perspektiv och deras behov.

Friyta – mark avsatt för lek och utevistelse.

Malmö stad – kan också refereras till som Malmö kommun.

Naturliga miljöer – med naturliga miljöer avser vi områden med naturliga planteringar, alltså planteringar som ska efterlikna naturligt förekommande vegetation.

Rekreation – avkopplande aktiviteter och miljöombyte för återhämtning och vila.

Urbanisering – folkförflyttning från landsbygd till staden.

FÖRORD

Vi vill börja med att tacka vår handledare Pernilla Ouis för allt stöd och kloka tankar under arbetets gång. Vi vill även tacka Philip Tanimura som varit vår kontaktperson på stadsbyggnadskontoret, och Sabina Dethorey vid enheten för social hållbarhet på arbetsmarknad- och socialförvaltningen för ett intressant kunskapsutbyte. Vidare vill vi rikta ett stort tack till våra informanter som bidragit med sin tid och sin expertis, utan er hade detta examensarbete inte gått att genomföra. Slutligen vill vi tacka varandra för den otroliga insats som detta arbete krävt av oss båda. Och framför allt en stor eloge till oss som trots allt slit fortfarande är vänner.

23 maj 2018

Emma Holgersson & Elin Jönsson

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	7
1.1 Problemformulering	7
1.2 Syfte	7
1.3 Frågeställning	8
1.4 Urval och avgränsning	8
2. TIDIGARE FORSKNING	9
2.1 Förtätning av städer	9
2.1.1 Varför genomförs förtätning?	10
2.1.2 Utmaningar med förtätning	10
2.1.3 Förtätning av Malmö stad	11
2.2 Stadsplanering i Malmö stad	12
2.3 Barns hälsa, lek och rörelse	13
2.3.1 Barnvänliga städer	13
2.3.2 Barnperspektiv i verksamheter på regional- och lokal nivå	17
2.3.3 Barns miljöer för fysisk aktivitet	17
2.3.4 Lek i planeringsprocessen	19
2.3.5 Skolgården som arena för lek	20
2.3.6 Lekplatsprogram för Malmö stad	21
2.4 Socioekonomiska skillnader och levnadsvillkor i Malmö	22
3. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	26
3.1 Utvecklingspsykologi	26
3.1.1 Utvecklingspsykologiska aspekter på lek	27
3.2 Utvecklingsekologisk teori	27
4. METOD	29
4.1 Val av metod	29
4.2 Tillvägagångsätt	29
4.3 Arbetsfördelning	31
4.4 Etiska övervägande	31
5. RESULTAT OCH ANALYS	32
5.1 Svensk lagstiftning och riktlinjer	32
5.2 Socioekonomiska skillnader och levnadsförhållande	37
5.3 Barns behov av lek, rörelse och rekreation	40
6. DISKUSSION	44
6.1 Resultatdiskussion	44

6.2	Metoddiskussion	45
6.3	Vidare forskning	45
7.	REFERENSER	46
8.	BILAGOR	49
9.1	Bilaga 1	49
9.2	Bilaga 2.....	50
9.3	Bilaga 3.....	52

1. INLEDNING

”Stadsplanerarna missar barnen”- SVD 2016-02-08

”Bygg inte bort barnens naturupplevelser” – Naturskyddsföreningen 2009-04-14

”Dags att lyfta barnperspektivet i stadsplaneringen”- ETC Stockholm 2015-09-14

Från vår egen barndom är det lekstunder i naturliga miljöer som vi minns bäst. Möjligheten till att fritt kunna springa runt och leka fantasifullt på det sätt som vi själva ville samtidigt som vi hade tillgång till att kunna gå balansgång, hoppa på stockar och stenar, och kunna göra lerkakor. Dessa minnen ligger som grund för vårt intresse i frågor kring barns utemiljöer.

De rubriker som syns ovan är några exempel på den generella oro som finns kring vart barn hamnar i den allt mer växande, tätare staden. Den ökande förtätningen av svenska städer gör att frågor väcks kring hur barns utemiljöer och platser i staden tas i beaktning i den kommunala stadsplaneringen. Enligt artiklarna ovan är barns tillgång till utemiljöer i form av lekplatser, grönområden och förskole- och skolgårdar oerhört viktigt för deras fysiska och mentala utveckling.

I ett samarbete mellan Malmö Universitet och Malmö stad via ISU (Institutet för hållbar stadsutveckling) kommer vi i detta examensarbete därför att undersöka hur kommunala aktörer förhåller till barns behov av utemiljöer i den pågående förtätningen av Malmö stad.

1.1 Problemformulering

I och med den pågående förtätningen i Malmö som eventuellt påverkar barns utemiljöer, ville vi i vår studie undersöka hur olika kommunala aktörer, i stadsplaneringen förhåller sig till barnperspektivet och barns behov av lek och rörelse.

Det krävdes inte särskilt många internetsökningar på *barn* och *stadsplanering* innan vi insåg att det finns en generell oro kring att barn och barns platser i staden glöms bort i planeringen. Detta är en intressant utgångspunkt för oss att reflektera över i vår studie.

1.2 Syfte

Syftet med vår studie är att undersöka barns utemiljöer i den pågående förtätningen av Malmö stad. Det görs genom att undersöka hur kommunala aktörer, i stadsplaneringen, förhåller sig till barns utemiljöer för lek, rörelse och rekreation. Vi utgår från tre olika teman; svensk lagstiftning & riktlinjer, socioekonomiska skillnader & levnadsvillkor och barns behov av lek & rörelse. Detta för att få en övergripande bild av hur man i Malmö stad gör plats för barnen.

1.3 Frågeställning

1. Hur integrerar kommunala aktörer i Malmö barns behov av utemiljöer för lek och rörelse i sitt arbete?
2. Hur förhåller sig kommunala aktörer till de socioekonomiska skillnader och levnadsvillkor som finns i Malmö, i förhållande till barns tillgång till utemiljöer för lek och rörelse?
3. Hur arbetar kommunala aktörer med lagar och riktlinjer i förhållande till barns behov av utemiljöer för lek och rörelse?

1.4 Urval och avgränsning

Vi har valt att avgränsa oss till Malmö stad. Anledningen till detta är som tidigare nämnt projektsamarbetet med ISU. På grund av samarbetet med Malmö stad föll det sig naturligt att vi skulle avgränsa oss till just Malmö och till de kommunala aktörerna och förvaltningarna.

Först var vi inne på spåret om att jämföra Malmö stad med andra kommuner, men vi insåg väldigt snabbt att det inte var genomförbart på grund av den tidsbegränsning som vi har.

Avgränsningen till fokus på barn föll sig också naturlig eftersom förslaget på ämne från stadsbyggnadskontoret inriktade sig på barn i den täta staden. Att ha barn i fokus i vår uppsats är också något som vi själva ville från början eftersom att barn är en grupp som både intresserar och engagerar oss som socionomstuderande. Med barn menar vi individer mellan 0–18 år, fokus kommer dock ligga på barn som använder sig av utemiljöer för lek.

Vi har huvudsakligen valt att fokusera på allmänna grönytor och lekplatser i vår studie, men beaktar även förskole- och skolgårdars betydelse för barnen i staden.

2. TIDIGARE FORSKNING

I detta kapitel kommer en beskrivning göras av tidigare forskning. Inledningsvis kommer en förklaring av vad förtätning av städer innebär, varför de genomförs och vilka utmaningar förtätning innebär. Efter denna inledning kommer fokus vara på stadsplanering och förtätning i Malmö stad. Det kommer sen också föras en diskussion kring barns behov av lek och rörelse samt en redovisning av socioekonomiska skillnader och levnadsvillkor i Malmö.

2.1 Förtätning av städer

Enligt Mattson (2015) i SKL:s (Sveriges kommuner och landsting) rapport om *förtätning av städer*, så får städer en större och större betydelse i världen, och utvecklingen går snabbt framåt. Enligt en prognos från FN som Mattson tar upp beräknas ”60 procent av världens befolkning att leva i urbana miljöer år 2030, mot ungefär 54 procent idag” (Mattson 2015, s. 3). Mattson menar att det är i städer som utveckling sker, både ekonomisk men också befolkningsmässig utveckling. Tätheten i städerna och de olika sociala mötesplatserna som finns skapar både mer jobb och bättre utbildning menar Mattson. Utmaningarna med att bygga bra livsmiljöer för alla invånare är något som även påverkar Sverige. Att kunna nå ut till både höginkomsttagare såväl som låginkomsttagare när fler och fler delar av befolkningen flyttar in till de urbana miljöerna är en stor utmaning. Städer ska byggas både som goda platser för invånare och företagsamhet men också tackla ekologiska och sociala utmaningar. Hur görs en stad både attraktiv och hållbar? Mattson menar på att det krävs att byggande och grönytor planeras utifrån både befolkningens välbefinnande men också efter klimatsmarta lösningar (a.a.).

Enligt Boverket; myndigheten för samhällsplanering, byggande och boende; är en stad mer än sina bostäder (Boverket, 2016). De menar att begreppet förtätning ändå ofta syftar på just byggandet av bostäder, helst så många som möjligt, men också så snabbt som möjligt. Trots entusiasmen i att byggandet ska gå fort är det enligt Boverket (2016) viktigt att titta på frågor som exempelvis; För vem byggs det bostäder? I vilka miljöer ska det byggas? Hur kan städer bli hållbara?

Det finns en skillnad mellan fysisk täthet och upplevd täthet. Boverket förklarar det som ”Att byggnaderna står tätt är inte detsamma som att saker och ting finns på nära avstånd” (Boverket 2016, s. 6). Det kan antas att de menar att det är eftertraktat med en upplevd täthet där stadsmiljön ger närhet till samhällsaktörer som till exempel affärer, arbete, aktiviteter och andra kulturutbud samt grönområde. Upplevelsen att det är nära mellan dessa platser är enligt Boverkets (2016) stadslivsundersökningar viktig hos befolkningen. Förtätning handlar alltså om att bygga ”rätt tätt” (Boverket 2016, s. 6).

När det ska byggas tätt måste det tas hänsyn till de faktorer som skapar en bra levnadsmiljö. Att utgå från ordet förbättring är viktigt, samt att utgå från värden om att hela befolkningen ska ha en plats i staden. Staden ska fungera som en arena för alla oavsett ålder, könsidentitet och funktionsvariation (a.a.).

2.1.1 Varför genomförs förtätning?

Anledningen till varför just förtätning har blivit så populärt när det kommer till planering i städer menar Boverket (2016) har flera anledningar. Enligt både SCB (Statistiska centralbyrån, 2016) och Boverket (2016) ökar Sveriges befolkning stadigt, samtidigt som det råder brist på bostäder i många kommuner. Konsekvensen av en växande befolkning blir därför att många kommuner utvecklas genom att växa utåt. Detta leder till ett ökat bilberoende och att jordbruksmark har försvunnit till följd av byggandet av nya bostäder. Förtätning blir därför en ny strategi för att kunna bygga staden inåt, samtidigt som förtätning motverkar att städer brer ut sig och gör anspråk på mark som ska användas till annat än bostäder. Förtätning leder därför till minskad miljöpåverkan genom farliga utsläpp när det blir kortare resvägar för befolkningen genom exempelvis utvecklade kollektivtrafik. Det kan därför dras ett antagande om att förtätning främjar en hållbar utveckling. Boverket (2016) beskriver att det i debatten om förtätning tas upp andra fördelar med förtätning än ekologisk hållbarhet. Även framgång inom de sociala faktorerna i staden tas upp. Tillgänglighet till aktiviteter och platser ökar sannolikheten till möten och till att olika delar av staden förenas, vilket kan leda till att segregation minskar (a.a.).

2.1.2 Utmaningar med förtätning

För att kunna skapa dessa hållbara stadsmiljöer som behövs krävs det enligt Mattson samverkan mellan många olika verksamheter. Mattson (2015) menar på att det är kommunen som har det övergripande ansvaret i arbetet om en hållbar stad. Plan och bygglagen, 2010:900 (PBL) är den lag som ansvarar över att städerna erbjuder sina invånare bra livsmiljöer och att befolkningens stadsrum blir trygga och attraktiva. Det blir därför kommunernas ansvar och utmaning att skapa visioner och sätta upp mål som kan delas av både politikerna men också av invånarna och näringslivet. För att kunna nå upp till visionerna och målen som politikerna sätter och kunna hantera målkonflikter som kan uppstå är det enligt Mattson viktigt med utvecklandet av dialog, nätverksbyggande och samverkansformer. En utmaning för staten och myndigheter när det gäller stadsplanering blir därför att inte detaljstyra kommunernas arbete. De ska istället finnas där och stöta i strävan att bygga hållbara och attraktiva städer (a.a.).

Just gällande förtätning, som enligt Mattson (2015) är en tydlig trend i många kommuner idag, finns det en tydlig strävan efter att undvika att göra nybyggnationer på åkermarker. Istället, som tidigare nämnt, görs planer för högre hus och en tätare stad inom den stadsgräns som redan finns. Som tidigare nämnt finns det många fördelar med förtätning, men också en del utmaningar. Problem med luftföroreningar och höga bullernivåer, stress och ökad trängsel. Enligt Mattson kan även förtätning medföra en minskning av grönområden vilket leder till att varken miljö eller människa mår bra. SKL (Sveriges Kommuner och Landsting) har därför fört diskussioner kring de utmaningar som kommunerna måste hantera när de förtätar (Mattson, 2015).

Enligt Boverket (2016) handlar utmaningarna i förtätningsarbetet både om ekologiska, sociala och ekonomiska utmaningar. Att det byggs högre och tätare hus görs för att utnyttja mark så effektivt som möjligt. Men högre och tätare hus innebär också att skymd sikt, innergårdar där solen inte når och svårigheter att

skapa bra ljudmiljöer. Det kan också innebära att det inte finns tillräckligt med förskolor och skolor i områden för att möta behoven som finns. Enligt Boverket (2016) finns det utredningar som påvisar att det finns klyftor mellan vad befolkningen önskar och vad som konkret byggs. De menar att förtätning leder till en blandad stad, men förtätning i centrala delar av städer medför ofta höga marknadspriser, och därav höga bostadspriser som i sin tur kan leda till social ojämlikhet och segregation (a.a.).

Ytterligare en vanlig utmaning när det kommer till förtätning är argumentet om att det leder till en stad med mindre biltrafik. Men Boverket (2016) menar att förtätning inte automatiskt leder till en stad med färre bilar, utan plats måste ges till gång-, cykel- och kollektivtrafik. Dessa transportalternativ måste enligt Mattson (2015) dock upplevas som ett fungerande alternativ till bilen (a.a.). Många förtätningprojekt sker enligt Boverket (2016) på mark där det tidigare har varit industrier eller parker. Det kan till och med ske i hamnområden, vilket Västra hamnen i Malmö är ett bra exempel på. Problemet med dessa områden blir att de ofta inte har tillräcklig tillgång till infrastruktur eller kollektivtrafik som kan utvecklas på det sätt som behövs. När det kommer till förtätning i tidigare grönområden måste det diskuteras kring om en tätare stad där fler går, cyklar och reser kollektivt väger upp förlusten av grönområden (a.a.).

2.1.3 Förtätning av Malmö stad

Malmö historia går tillbaka 800 år i tiden, men det var först i slutet på 1200-talet som det ansågs vara en faktisk stad. Under andra halvan av 1700-talet, efter att Skåne hade blivit svenskt, ökade handeln i staden och befolkningen växte. Hamnen var då en viktig faktor i stadens utveckling (Malmö stad, 2016).

Under den industriella revolutionen växte befolkningen på allvar och i slutet av 1700-talet startades de första industrierna i Malmö. I och med att industrialiseringen kom släpptes handeln fri och behovet av mark för bostäder och industrier ökade (a.a.). Malmö har sen 1870-talet varit Sveriges tredje största stad och efter andra världskriget expanderades industrierna kraftigt. Vid oljekrisen 1973–74 lades dock många industrier ner och många valde därför att flytta ifrån Malmö. Efter den ekonomiska krisen där det på 1990-talet försvann 28 000 arbeten skedde en förändring där Malmö stad gick från att ha varit en industristad till att ersättas av en stad med mer modernt boende och högre utbildningsmöjligheter (Malmö Universitet). Malmö är en av Sveriges snabbast växande städer och anledningen till varför befolkningen ökar beror enligt Malmö stad (2016) på invandring, utflyttning från övriga Sverige och på de många barnfamiljer som väljer att bo kvar i staden. Utvecklandet av nya stadsdelar, transportvägar och bostadsområden är också faktorer som gör Malmö till en storstad (a.a.).

I en rapport från Stadsbyggnadskontoret i Malmö (2010) diskuteras möjligheten till förtätning i många av de olika områdena som finns i Malmö stad. Det tas upp att förtätning kan ske på många olika sätt, men det kan ändå tyckas som att grundprinciperna är lika. Förtätning handlar om att bygga staden inåt istället för utåt. Befolkningen ska ha nära till olika typer av service- och samhällsorgan, arbete, grönområde samtidigt som biltransporterna ska minska i förmån för gång-, cykel-, och kollektivtrafik.

Stora parkytor som är integrerade i kvartersstrukturen menar Malmö stadsbyggnadskontor (2010) saknas och de riktigt stora parkerna ingår i stadens gröna rum. Innegårdar är ofta små och mörka vilket gör att allmänna ytor blir extra viktiga för befolkningen (a.a.).

De gröna rummen utgörs i Malmö ofta av skolgårdar och små gröna ytor, vilket enligt Malmö stadsbyggnadskontor (2010) är väldigt populära och blir därför utsatta för hårt slitage. I Malmö stads definition av gröna rum ingår de stora parker som inte har i syfte att tillhöra ett specifikt närliggande bostadsområde, men även koloniområden, fritidsområden och kyrkogårdar ingår i den kategorin. Under 1930-talet, när stora parker som Slottsparken, Pildammsparken och Kungsparken anlades var andelen parkmark per invånare hyfsat hög. Men på grund av stadsutbyggnaden genom åren kan inte längre samma andel parkmark erbjudas invånarna. Andelen parkmark per invånare är lägre än i många andra svenska städer, men fortfarande högre än i exempelvis Köpenhamn. En intressant aspekt som tas upp av Malmö stadsbyggnadskontor (2010) är att det ingenstans i Malmö stad finns sparade naturområden, utan alla stadens grönområden är anlagda då den naturliga miljön runt Malmö består av åkermark och hav.

Tillgången till grönområden blir i den täta staden väldigt begränsad. För Malmö stad blir det därför en viktig aspekt att få in mer grön- och rekreationsområden. De grönområden som finns tillgängliga måste därför hanteras varsamt så de kan utnyttjas av så många invånare som möjligt. Förtätningens möjligheter i de gröna rummen blir därför väldigt begränsad och den förtätning som har skett i grönområden är därför liten (a.a.).

Processen av att förtäta Malmö stad måste enligt Stadsbyggnadskontoret (2010) ske med en öppen och bred diskussion eftersom en förtätning innebär stora förändringar som berör alla boende och verksamma i staden, exempelvis beräknas Malmö stad kunna växa med minst 100 000 invånare genom förtätning av den redan byggda miljön.

För att uppnå sitt mål om att Malmö ska utvecklas till en blandad, tät och grön stad har stadsbyggnadskontoret kommit fram till fyra övergripande strategier. 1. Skapa en mer blandad stad, 2. Utveckla mellanrummen, de gröna och det blå, 3. Omvandla trafikleder till stadsgator och 4. Utnyttja stationsnära lägen och kollektivtrafikstråk. Malmö stadsbyggnadskontor (2010) menar att en helhetssyn behövs eftersom avgränsningar mellan olika intressen blir svårare och fler och fler kompromisser måste göras. Flexibla tolkningar kan komma att behöva prövas för att staden ska få ett så bra helhetsresultat som möjligt. Slutligen så ska det också nämnas att förtätning kan bredda väg för innovativa lösningar och nytänkande när det kommer till att klara av de kvalitets- och miljömål som finns uppsatta (a.a.).

2.2 Stadsplanering i Malmö stad

Malmö stad har sen 2014 haft en översiktsplan kring stadsplaneringen från kommunfullmäktige. Översiktsplanen innehåller både övergripande mål för staden, inriktningar som ska prioriteras och visioner för ett framtida Malmö.

De övergripande målen handlar om att Malmö stad ska bli en socialt, ekonomisk och ekologisk hållbar stad. Det är också viktigt att Malmö stad ska anses vara en attraktiv stad att både bo men också verka i. Kommunfullmäktige (2014) tar upp

att staden ska växa, men att det ska ske på minsta möjliga påverkan på miljön och att både nuvarande och framtida medborgare ska kunna skapa sig en god levnadsstandard. De menar att ekonomisk hållbarhet innebär att näringslivet i staden kan utvecklas med ett långsiktigt mål och innebära försörjning för befolkningen i Malmö stad. En ekologisk hållbarhet innebär enligt kommunfullmäktige att Malmö på lång sikt ska kunna tillfredsställa befolkningens så kallade basbehov samtidigt som ekosystemet och klimatet måste bevaras. En social balanserad stad med goda livsvillkor till alla är också avgörande för Malmös utveckling (a.a.).

De prioriteringar som Malmö stad ska inrikta sig på enligt kommunfullmäktige ska generera en stadsstruktur som utmärks av närhet, som är tät men också grön. Helt enkelt en sammanlänkad stad, både fysiskt men också socialt. Prioriteringarna ska också inrikta sig på att skapa ett robust näringsliv och därmed fler arbetstillfällen. För att kunna uppnå miljömålen menar kommunfullmäktige att resurssnålhet och energieffektivitet ska främjas samtidigt som satsningar på förnybar energi och mer miljövänliga trafiksystem ska stödjas (Kommunfullmäktige, 2014).

I översiktsplanen diskuteras det om förtätning och att Malmö stad ska växa inåt istället för utåt. Anledningen till varför förtätning är en av prioriteringarna är för att kommunfullmäktige anser att resurser kan sparas genom att bygga en tätare stad. Malmö ska vara flexibelt och ta vara på befintlig yta samtidigt som staden ska utvecklas som en funktionsblandad metropol. I planen tas också perspektivet gällande parker upp och det förs diskussioner kring att stadens parker behöver utvecklas för att ge den allt mer växande befolkningen möjlighet till rekreation men också stillhet (a.a.).

Stadsrummet blir också enligt översiktsplanen en viktig del för en god samhällsutveckling. Att det finns utrymme för möte mellan människor, men också för en delaktighet hos befolkningen. Därför är det av stor vikt att fler av dessa sociala mötesplatser skapas för att ge trygghet och jämställdhet i samhället (a.a.).

Att Malmö stad har en bra folkhälsa är enligt kommunfullmäktige essentiellt för en välfungerande välfärd och tillväxt. Bäst hälsa och välmående finns hos de invånare som känner sig delaktiga i staden. Enligt översiktsplanen stärks staden socialt av medborgares medverkan, vilket innebär att det är viktigt att inom fysisk planering målinriktat verka för ett ökat deltagande i förändringsprocesserna (a.a.).

2.3 Barns hälsa, lek och rörelse

I detta kapitel fokuserar vi på barnvänliga städer och vad det innebär. Vidare diskuterar vi barnperspektiv i planeringen för att avslutningsvis redogöra för barns behov av lek och rörelse.

2.3.1 Barnvänliga städer

Enligt Arups rapport *Cities Alive: Designing for urban childhoods* (2017) beräknas 70 procent av världens befolkning bo i städer år 2050 och majoriteten av dessa invånare kommer vara barn, alltså personer under 18 år. Redan idag så bor det över 5 miljarder barn i världens städer, vilket innebär att diskussionen kring barnvänliga städer är mycket relevant och något man måste arbeta med långsiktigt (a.a.).

Arup (2017) menar att barn behöver tillgång till stadsmiljöer med säkra och rena gator, ren luft och grönområden där de kan röra sig fritt. Barn i staden behöver även saker att göra och möjligheten till att på egen hand ta sig till olika aktiviteter. Vidare menar de att det finns många faktorer som bidrar till att forma barns livskvalitet, men en central aspekt i barns hälsa, beteende och utveckling är miljön som de växer upp i. Uppväxtmiljön påverkar inte bara barndomen utan också resterande delar av livet. Vardagsmotion som att gå, cykla och leka är alla exempel på fysisk aktivitet som påverkar barns hälsa positivt (a.a.).

I en rapport från SLU (Sveriges lantbruksuniversitet) tar Kylin och Bodelius (2015) upp att planering av stadsmiljöer för barn ur ett stadsbyggnadsperspektiv tyvärr ofta kan sluta i att det enbart diskuteras kring de platser som vuxna planerar specifikt för barn, exempelvis skolgårdar och lekplatser. Men barn spenderar bara upp till 20 procent av sin utomhustid på planerade och iordninggjorda lekplatser. De andra 80 procenten spenderar barn i andra typer av utemiljöer. Barns rörelsefrihet och självständighet i staden påverkas både av bostad- och kvarterstruktur men också av infrastruktur. Enligt Kylin och Bodelius (2015) måste därför arbetet med att skapa hållbara och barnvänliga städer innefatta strategier för hur barn ska kunna röra sig och ta del av hela den offentliga miljön i städerna. Det handlar därför inte enbart om att planera separata platser för barn utan från ett barnperspektiv måste hela staden ha ett inkluderande synsätt. Denna fråga borde enligt Kylin och Bodelius (2015) därför innefatta alla samhällsplaneringsfrågor, både i översiktlig planering som detaljplanering.

I Sverige väljer många familjer idag att bo kvar i de större städerna. Barns tillgång till egna platser i stadsmiljöerna, alltså de platser som de själva upptäcker och som inte är planerade i förväg av vuxna, minskar och har gjort under de senaste åren i och med urbanisering. Anledningen till begränsandet i utemiljöerna beror dels, enligt Kylin och Bodelius (2015) på barns minskade möjlighet till att på egen hand ta sig till och från skolan och dels på den minskade tillgången för barn till naturliga miljöer vilket anses vara bortglömda platser i planeringen. Det beror också på barns begränsning i att själva få vara med och påverka utformningen och planeringen av det offentliga rummet och platserna (a.a.).

De menar att det finns en pågående problematik med att det byggs skolor som saknar skolgårdar och förskolor som inte har någon egen utemiljö, det finns även tendenser som visar på att antalet lekplatser i Sverige håller på att minska. Att barns intressen hamnar i kläm i planeringen påverkar barn negativt på flera sätt då en bra utemiljö bidrar till vardagsmotion, lek och social interaktion vilket är avgörande för barns fysiska, psykiska och sociala hälsa, det vill säga barns utveckling (a.a.).

Att använda sig av barnvänlig stadsplanering innebär enligt Arup (2017) att man utgår från två grundläggande aspekter, frihet i vardagen och barns infrastruktur. Frihet i vardagen är en sammanblandning av att ha förmågan och möjligheten till att leka och socialisera med jämnåriga med en hög grad av självständighet och rörelsefrihet i staden. Det största hindret för att uppnå en barnvänlig stad är enligt Arup (2017) bilar och vältrafikerade gator, vilket de anser är en bidragande faktor till att föräldrar i större utsträckning inte vågar ge barnen möjlighet till att fritt röra sig i sin närmiljö. De menar att om barn blir begränsade i sin självständighet i att röra sig i staden innebär det färre möjligheter till social interaktion och svårigheter i att navigera sig i sitt närområde (a.a.).

Barndomen är rent biologiskt sett en speciell del av livet, men Kylin och Bodelius (2015) menar att det som vi anser tillhöra barndomen skiljer sig åt kulturellt men också historiskt. Vilket innebär att det finns flera olika tolkningar av begreppet barndom. Dessa tolkningar spelar också in i den plats som barn får i staden. De platser som tilldelas barn i staden är därför inte enbart en fysisk plats utan är också fyllt av tolkningar och uppfattningar om själva barndomen (a.a.). Vidare menar de att barn representerar en grupp som skiljer sig från andra utsatta grupper eftersom alla vuxna någon gång varit barn, oavsett övriga grupptillhörigheter. Barn befinner sig i en speciellt utsatt position då de i många delar av livet är beroende av vuxna, samtidigt som de sällan har särskilt stor inflytande i samhället (a.a.).

Historiskt sett menar Arup (2017) att man generellt världen över varit relativt dåliga på att inkludera utsatta grupper, inklusive barn, i stadsplaneringen. Detta var något som uppmärksammades på FN:s konferens om bostäder och hållbar stadsutveckling år 2016, där man gemensamt bestämde att städer ska förse sina invånare oavsett ålder med lika rättigheter och möjligheter.

Samtidigt menar Kylin och Bodelius (2015) att man historiskt sett i Sverige har haft olika fokus kring barns behov i staden. Mellan 1940–1980, under den så kallade folkhemstiden hade man stort fokus på barns behov av utemiljöer. Under denna period utformades anvisningar och ramverk för planeringen av utemiljöerna utifrån utvecklingspsykologiska aspekter vars avsikt var att ligga som grund för kommunala planprogram (a.a.). Ramverken innefattade kvantitativa mätbara riktlinjer som reglerade storleken av platser för barn. Med den nya Plan- och bygglagen, 2010:900 (PBL) som infördes 1987 förflyttades ansvaret för barns utemiljö till kommunerna och byggherrarna. Lagen medförde ett skifte, och man gick från ett tydligt normativt tänkande kring barns yta och utemiljöer, till ett allt större tolkningsutrymme i den frågan (a.a.). Kort därpå ratificerades FN:s konvention om barnets rättigheter (hädanefter Barnkonventionen)¹ som internationellt förstärkte synen på barndomen, där inte bara barns rätt till skydd framhävs, utan även barns rätt till att vara delaktig i frågor som rör dem, och framför allt barns rätt till lek (Kylin & Bodelius, 2015). Samtidigt växte även privata intressen fram i stadsplaneringen och fokus hamnade på att säkra privata investeringar, något som enligt Kylin och Bodelius (2015) även debatterats internationellt då man frågat sig hur det påverkar barns plats i staden. Det är denna förändrade planeringskontext som bidragit till minskat utrymme för barn i staden. Kylin och Bodelius (2015) menar då att det är intressant att försöka förstå hur olika tolkningar av barndomen påverkar stadens utformning. Antingen kan det bli en stad som inkluderar barn, gynnar deras rörelsefrihet och ger dem rätt till flera olika typer av platser, eller en stad där barn endast har tillgång till separata platser som är specifikt planerade för barn (a.a.).

Eftersom det saknas nationella riktlinjer över barns utemiljöer så har kommuner och andra aktörer utvecklat egna planeringsverktyg som gäller barn och skolfrågor. De har också huvudansvaret för kvalitetsgranskningen av dessa typer av offentliga miljöer (Kylin & Bodelius, 2015). Deras ansvar till kvalitetsgranskning stöds genom svensk lagstiftning i mycket generella termer i

¹ Convention on the Rights of the Child, New York, 20 November 1989, United Nations Treaty Series, vol. 1577, s. 3. Den svenska översättningen finns tryckt i FN:s konventioner om Mänskliga rättigheter, (Stockholm: Regeringskansliet: Justitiedepartementet och Utrikesdepartementet, 2006). På engelska finns konventionerna publicerade i The Core International Human Rights Treaties, (New York, Geneva: United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, 2014).

lagar som PBL, Skollagen och Miljöbalken (a.a.). Detta leder då till att det är stora skillnader i riktlinjerna för barns utemiljöer i Sveriges kommuner, och i vissa fall har kommunerna inga riktlinjer alls (a.a.).

För att en stad ska vara barnvänlig så är det viktigt att den är anpassad för varje steg i barns utveckling och erbjuder ytor för barn i alla åldrar (Arup, 2017). Vidare menar Arup att när man planerar en barnvänlig stad ska man alltså inte enbart fokusera på självklara ytor som lekplatser, utan även planera för ytor som har flera funktioner som kan delas av hela samhället och på så sätt bli en plats som barnfamiljer, ungdomar och äldre alla kan använda tillsammans. Samtidigt bör städerna lägga stor vikt vid barns tillgång till naturen och därför planera så att grönområden är enkla att tillgå. Det bör finnas grönområden eller gröna stråk utspridda i staden så att barnen kommer i kontakt med dem i vardagen till exempel på sin väg till skolan, aktiviteter, samt på väg till parker och platser rekreation (a.a.). Att ha infrastruktur som är en blandning av både grönytor, affärer och bostadsområden och som är enkla att röra sig i är extra viktiga för barn, eftersom de inte kan röra sig lika långa sträckor som vuxna, menar Arup (2017).

Arup (2017) anser att urbaniseringen medfört att det blivit svårare för barn att få ett naturligt förhållande till naturen på grund av att parker och lekplatser är allt för uppstyrd och inte lämnar något utrymme för fantasi och kreativitet. Parker och grönområden kan bidra till att städernas befolkning känner sig delaktiga i samhället men är speciellt viktiga för barn då det är en plats där de kan känna sig trygga till att utforska och utvecklas. Det är viktigt att skapa eller bevara områden med naturlig miljö, med exempelvis stenar, stockar och buskar. Dessa miljöer skapar förutsättningar för utforskande och kreativa lekar och som redskap för barn att utveckla sin motoriska förmåga, sin förmåga till att samarbeta och att lära sig att bedöma risker. Denna typ av miljöer är inte bara till för barnen utan kan utnyttjas av hela befolkningen och inte minst inom skolan som platser för utbildning (a.a.).

Ett annat sätt att uppnå barnvänliga städer på är att planera för färre områden anpassade för bil (Arup, 2017). Bilfria vägar tillåter att det blir mer plats för fysisk aktivitet som att cykla och promenera. Städer som tagit efter detta har visat på att barnen säkert och med stor frihet kunde röra sig i sitt bostadsområde samtidigt som det minskade föräldrars stress kring att hålla uppsyn över barnen samt att köra dem till olika delar av staden (a.a.).

Ett argument som Arup (2017) har till varför man bör skapa barnvänliga städer är att det även blir mer attraktivt för den övriga befolkningen, då man skapar ytor och utemiljöer som blir naturliga knutpunkter. Vuxna spenderar mer tid på platser i staden där barnen befinner sig och kan därför leda till större social interaktion mellan vuxna från olika delar av staden. Genom att se områden utifrån barns perspektiv kan städer anordna platser som lockar till sig hela grannskapet och som blir till platser som samhället kan dela med varandra (a.a.).

För att det överhuvudtaget ska vara möjligt att skapa barnvänliga städer måste man enligt Arup (2017) ha förståelse och kunskap om barns behov av lek. De refererar till leken som barns sätt att få förståelse för hur världen fungerar. Leken fungerar som människans instinktiva och spontana impuls till att lära sig nya saker, om sig själv och om omvärlden. Även Boverket (2015) delar denna syn på lekens betydelsefulla roll för barns utveckling. De beskriver leken som en viktig del för barns utveckling under hela uppväxten. I vardagsleken utvecklas barn så

väl fysiskt som psykiskt. Barn tränar sin sociala förmåga i leken och utvecklar fantasi och kreativitet. Något som är viktigt att inte glömma är att leken även kan ge möjlighet till mental återhämtning för barn. Leken är alltså inte enbart ett tidsfördriv utan till allra högsta grad essentiell för barns välmående och utveckling. Därför är det viktigt att bemöta barns behov och integrera det i planeringen och utformningen av hela staden så väl när det gäller specifika platser riktade till barn (a.a.).

2.3.2 Barnperspektiv i verksamheter på regional- och lokal nivå.

Enligt Barnombudsmannen (2017) är det Sveriges kommuner och landsting som ansvarar över de frågor som rör barn och ungdomar. Det är därför av vikt att beslut i kommuner och landsting utgår från Barnkonventionen (a.a.). Det blir extra nödvändigt på grund av att Barnkonventionen, enligt Regeringskansliet (2018), beräknas bli svensk lag i januari 2020. Det är en fördel för kommunerna och landstingen att påbörja arbetet så tidigt som möjligt för att kunna förbereda sig inför det (a.a.).

Eftersom det är staten som har det övergripande ansvaret över sin befolkning, så är det deras uppgift att se till att Barnkonventionen integreras i nationell lagstiftning. Arbetet på regional- (landsting) och lokal nivå (kommuner) är dock det som avgör hur väl Barnkonventionens principer implementeras. Det är också på denna nivå som barn har störst chans att kunna göra sina röster hörda (Barnombudsmannen, 2017).

Det är landstingens och kommunens styrelse och fullmäktige som ska se till att alla verksamheter lever upp till principerna i Barnkonventionen, och det är därför av vikt att det är politikerna som utformar olika policys och riktlinjer för hur verksamheterna ska förverkliga Barnkonventionen i praktiken och också hur arbetet ska kunna utvärderas. Det är inte bara viktigt att barnperspektivet tas med i verksamheter som traditionellt sätt anses röra barn (exempelvis skola, fritids och socialförvaltningen), utan barnperspektivet är något som berör alla beslut i landstinget och kommunens verksamheter, exempelvis i frågor gällande stadsplanering, trafik och miljö (a.a.).

Enligt Länsstyrelsen i Västra Götalands län (2009) har riksdagen en strategi kring hur Barnkonventionen ska förverkligas. Där ställs väldigt tydliga krav på kommuner att utveckla barns inflytande, men också delaktighet, i samhällsplaneringen. Barnperspektivet ska också tydliggöras i det kommunala arbetet. Fysisk planering, som tidigare nämnt, styrs av Plan och bygglagen, 2010:900 (PBL) som i grunden utgår från medborgarinflytande och befolkningens delaktighet i samhällsutveckling. Alla människor ska därför ha en möjlighet till påverkan och insyn i planeringen, oavsett social- eller ekonomisk tillhörighet, kön, ålder eller etnisk bakgrund. Barnkonventionen i kombination med medborgarinflytandet enligt PBL (2010:900) gör därför att barns intresse ska tas tillvara på i den fysiska planeringen (a.a.).

2.3.3 Barns miljöer för fysik aktivitet

Enligt Faskunger (2008) i en rapport från Folkhälsoinstitutet har ”barns rörelsefrihet och möjligheter att på egen hand röra sig i närmiljön/staden” (s. 6) begränsats under de senaste årtiondena. Faskunger menar att detta beror på olika

samhällshinder. Hinder som tas upp som exempel är kraftigt ökande biltrafik, höga hastigheter på fordon, växande avstånd till service och andra målpunkter.

Barns fysiska aktiviteter är ofta ostrukturerad menar Faskunger (2008), och äger ofta rum på spontana platser. Ett par decennier tillbaka, så hade barn en större frihet att vistas utomhus samt att leka ensamma på närliggande gator än vad de normalt har idag. Detta kan medföra en del konsekvenser:

1. Antalet platser i närmiljön som barn vistas på minskar.
2. Barn har inga eller i vissa fall väldigt få möjligheter till att gå utomhus för att träffa kompisar eller upptäcka nya platser.

Barn utesluts helt enkelt från staden menar Faskunger (2008) och samhällsintegration sker inte på platser som utformats specifikt för dem. Lek på bostadsområdets gator som under många år har varit en naturlig plats för rörelse och umgänge är i dagens tätorter hårt trafikerade med mycket plats för parkerade motorfordon. Faskunger (2008) skriver om att barns behov av rörelsefrihet och lek inte uppfylls genom några få ”barnvänliga” skolgårdar, lekplatser och parker. Faskunger menar att det krävs ett helhetsperspektiv i samhällsplaneringen för att kunna stimulera både barns fysiska men också mentala- och sociala utveckling. Helhetsperspektivet behövs för att kunna skapa sammanhängande barnvänliga miljöer. Det betonas därför att ökad utomhusvistelse för barn ska vara en viktig och prioriterad samhällsfråga.

Enligt Statens folkhälsoinstitut krävs en ökad utomhusvistelse hos barn för att kunna främja barns hälsa, stimulera fysisk aktivitet och öka barns kontakt med naturen. De menar att det krävs att byggda miljöer i barns närhet därför är säkra, trygga och fungerar som en stödpelare för barns intressen och aktiviteter (Faskunger, 2008).

Enligt Barnombudsmannen i Faskunger (2008) har lek en stor betydelse för barns utveckling. Den skapar goda förutsättningar för ökad självkännet och självkänsla hos barnet (a.a.). Alsand (2018) skriver om att barn genom sin lek utvecklar sin fantasi och förmåga att samspela med andra. Men leken kan också vara ett sätt för barn att förstå sig på verkligheten. Enligt Barnkonventionen har alla barn rätt till lek och förutsättningen för att få leka (a.a.). Barnkonventionen (artikel 31) erkänner också barns rätt till lek och rekreation samt att fritt kunna delta i det kulturella livet. I artikeln står också att konventionsstaterna ska respektera och främja barnets rätt till deltagande i det kulturella och konstnärliga livet. Därför ska också konventionsstaterna tillhandahålla möjligheterna för barnens rätt till rekreations- och fritidsmöjligheter (a.a.).

Faskunger (2008) skriver också om att barn enligt Barnkonventionen har rätt till att bli hörda och därför kunna påverka planeringen och utformningen av sin närmiljö. Det blir därför viktigt att barns åsikter tas tillvara på i samhällsplaneringen eftersom de själva har erfarenhet av att vistas i sina bostadsområden. Det blir extra angeläget att ta tillvara på barns synpunkter när det kommer till skapandet av miljöer som kan användas till fysisk aktivitet som bland annat lek, idrott och aktiv transport (a.a.).

Det är enligt Faskunger (2008) framför allt barn från familjer med föräldrar som är högutbildade och socioekonomiskt starka som har ett högt deltagande i idrott

och rörelse (a.a.). Det kan därför antas att inte alla barn, beroende på socioekonomiska skillnader, har samma tillgång till att ta sig till fysiska ytor för rörelse och motion.

Mycket av den fysiska aktiviteten har minskat hos barn, och aktiviteter där det bara krävs stillasittande har ökat generellt i samhället. Denna utveckling menar Faskunger (2008) har skett trots att intresset för deltagande i idrott och träning hos barn är fortsatt högt.

Några av anledningarna till varför denna utveckling sker finns inte helt klarlagt men kan förklaras till en viss del genom bland annat följande faktorer:

1. Ett ökande bilskjutsande från föräldrar.
2. Minskad andel av barn som går eller cyklar till kompisar, fritidsaktiviteter eller kompisar.
3. Avstånd mellan barns hem och andra vardagliga destinationer ökar. Denna faktor påverkar också barns gång- och cykeltrafik.
4. Ett minskande av barns rörelsefrihet i samhället.
5. Ökande bostadsytor samtidigt som plats till utevistelser minskar.

Det som finns gemensamt för dessa faktorer är att de alla handlar om förändringar i samhället som påverkar barns vardag, och också som Faskunger (2008) beskriver, deras förutsättningar till vardaglig spontan rörelse.

Eftersom det är naturligt att vi alla rör på oss, om alla ges möjlighet till det, så är det viktigt att arbeta utifrån tillgänglighet när det kommer till fysisk aktivitet. Alla invånare, både barn och unga, men också vuxna, äldre och personer med någon form av normbrytande funktionsvariation ska ges möjlighet och tillgänglighet till rörelse. Faskunger (2008) tar därför upp ett perspektiv om att det är av stor vikt att det i det kommunala planarbetet ges utrymme för frågan om tillgänglighet till fysisk aktivitet i närområdet.

Enligt Faskunger (2008) har barns möjligheter till regelbunden fysisk aktivitet i vardagen i Sverige försämrats. Folkhälsoinstitutet menar att barns rörelsefrihet minskar på grund av att samhällshindren har ökat. Med rörelsefrihet menar folkhälsoinstitutet barns förutsättningar för att fritt kunna röra sig på egen hand utomhus.

Det har blivit en typ av trend de senaste åren att när nya bostadsområden byggs, blir lekplatser både färre och mindre. Att barn har tillgång till lekplatser i sin omedelbara närhet till sitt hem borde för många vara en självklarhet, men så ser inte samhället ut. Barn har ofta ett längre avstånd till ytor för lek och rörelse än vad en bilist har till sin parkerade bil (a.a.).

Många kommuner i Sverige tar bort vissa lekplatser istället för att, på grund av ekonomi och budget, välja att rusta upp dem. Detta innebär för barn att avstånden ökar och tillgängligheten försämras. Enligt Faskunger (2008) har en undersökning gjorts av SKL som visar att enbart 5 procent av landets kommuner har lek- och miljöfrågor som långsiktiga mål i sina översiktsplaneringar (a.a.).

2.3.4 Lek i planeringsprocessen

Malmö stad har enligt Gatukontoret (2006) en skyldighet att bevaka att alla lagar som handlar om barns utemiljöer följs. Som tidigare nämnt är FN:s konvention om barnets rättigheter den viktigaste. Gatukontoret nämner att en barnchecklista

har utarbetats av Malmö stad för att kunna säkra barns intressen i stadsplaneringen. De nämner också att det är av stor vikt att barns lek är något som genomsyrar hela stadsbyggandets planeringsprocess, dels för att öka barnvänligheten i staden, dels för att öka den sociala kontakten i bostadsområdena. Gatukontoret menar att detta kan hjälpa Malmö stad att säkra sitt övergripande mål om att skapa en attraktiv och trygg stad, samtidigt som staden är anpassade efter barnens behov.

Att kunna skapa utrymmen för lek och rörelse är ett ansvar som hamnar på stadsbyggnadskontoret och gatukontoret i Malmö. Det är stadsbyggnadskontoret som har det övergripande ansvaret att garantera kvalitet vid planeringsarbete och byggnadslov. Gatukontoret har istället ansvar för fördelning, utveckling, förnyelse och kvalitet på de allmänna och kommunala platsmarkerna (a.a.).

I ett översiktligt planeringsarbete ska ”de övergripande strukturerna för att säkra barns tillgång till stadsmiljön säkerställas” (Gatukontoret 2006, s. 8). Det som är av stor vikt är barns tillgång till gång- och cykelstråk och övriga stråk som är fria från motorfordon. Avstånd mellan bostäder och stadens utbud av parker och grönområde är också viktiga faktorer som ska övervägas i planeringsprocessen. Barns säkerhet och trygghet ska också ställas i relation till arbetet med trafiksäkerhet.

När det går djupare in i detaljplaneringsprocessen ska istället barns behov av tillräckligt stor yta säkerställas. Triangeln; bostad, lekmiljö och lekmiljöer på parkmark måste tillsamman bli en helhet och Gatukontoret menar att det är mycket viktigt att man säkrar tillräckliga ytor för lek för förskole- och skolgårdar. Det betonas också att lekplatser ska ha en fördelning över hela staden så att det stämmer överens med aktuella behov (Gatukontoret, 2006).

2.3.5 Skolgården som arena för lek.

När det kommer till analyser av utemiljön, exempelvis vid bostäder, är begrepp som den privata, halvoffentliga och offentliga zonen något som kan användas skriver Boverket (2015). Man kan även benämna zonerna som den trygga, den dynamiska och den vilda zonen, principen är den samma även om de senare används mer inom planering av utemiljöer på förskolor och skolor (Boverket, 2015). Barn behöver kunna känna en trygghet på förskole- och skolgården, och det bästa stället för det är närmast huset, vid entréer och uteplatser. På dessa platser finns det ofta vuxen personal och blir därför en social trygghet, ett slags hemma för barnen. Den trygga zonen blir därför användbar för aktiviteter där barnen behöver vuxenstöd, exempelvis experiment, snickeri eller odling. I närområdet till den trygga zonen anser Boverket (2015) att det är lämpligt med en yta som domineras av rörelse och dynamik. I den dynamiska zonen ska olika typer av miljöer exempelvis höjdskillnader, lekredskap och annan vegetation integreras i både öppna och slutna ytor som skapar ett lockande lekområde. Bollplaner, multiarenor och andra ytor för rörelse kan vara svåra att integrera i denna mellanzon på grund av sin storlek som kan bromsa leken. I zonen längst bort från skolbyggnaden, i gårdens ytterområden ska det finnas plats och förutsättningar för barns egen lek. Detta är den vilda zonen med naturliga miljöer med vegetationsytor och grönområden som ska ge material för exempelvis kojbygge, klättring och balansgång (a.a.).

Det är oerhört viktigt att barn ges möjlighet till att dra sig undan i den sociala miljön om de vill, och själv kunna hitta sin egen plats på gården. Boverket (2015) menar att det ofta finns en brist på dessa platser på förskolor och skolor och menar att det dels beror på ambitionen att minska platser där mobbning kan förekomma. Men Boverket menar också på att risken för mobbning inte kan vara ett hinder som går ut över barns behov av platser där de kan vara själva och som ger möjlighet till paus och återhämtning (a.a.).

2.3.6 Lekplatsprogram för Malmö stad

Leken är en naturlig del av barndomen, och barn har i alla tider lekt även om sättet barn leker på kan skilja sig åt både historiskt och kulturellt (Kylin & Bodelius, 2015). Malmö gatukontor (2006) skriver i en rapport om stadens lekplatsprogram att anordnade lekplatser är något som växte fram i mitten av 1900-talet. Det började växa fram samtidigt som miljonprogrammets bostadsområden byggdes upp under 1960- och 1970-talet. Det anlades en del planerade lekplatser på allmän mark, dock var kvaliteten på den resterande miljön, till exempel tomtmark och bostadsgårdar, bristfällig. Under slutet på 1900-talet genomfördes miljöupprustning av bostadsgårdar parallellt med utbyggnaden av förskolor vilket gjorde att Malmö fick en mängd nya lekplatser. Men de senaste tio åren har enligt Gatukontoret (2006) en ny trend uppmärksammats; lekplatser på tomtmark vid nybyggnationer blir allt färre och minskar i yta. Denna trend har gjort att behovet av stora lekplatser, där många barn kan vistas samtidigt, har ökat (Gatukontoret, 2006).

Länge ansågs lek vara något av en onödig sysselsättning, men idag finns där en större medvetenhet kring att lek är lika betydelsefull för barns utveckling som exempelvis utbildning och lärande. Leken är enligt rapporten från gatukontoret ett effektivt sätt för barn att lära sig, ta till sig nya upplevelser och testa nya saker för att kunna utvecklas som människor. Gatukontoret (2006) menar på att det finns omfattande forskning som har gett mer kunskap om att leken är ett sätt för barn att närma sig vuxenlivet. Forskning har också visat på att det är av stor vikt att stadsbyggandet måste anpassa sig till barns villkor, dels på grund av deras trygghet och säkerhet, men också för möjligheten till att kunna lära känna sin stadsmiljö och på så sätt kunna utnyttja den.

År 1996 antogs ett program av dåvarande Gatu- och trafiknämnden som hette *Program för lek och lekplatser*. Programmet handlade om en utredning och analys av stadens lekplatser och med programmet som grund granskades drygt 200 lekplatser i Malmö (Gatukontoret, 2006). Det gjorde även enkäter på förskolor som utnyttjade lekplatserna och tillsammans la det grunden för ett förslag om renovering och upprustning av stadens lekplatser. Utredningen hade konstaterat att Malmös lekplatser var i stort behov av modernisering och underhåll eftersom de ansågs vara de mest eftersatta miljöerna i stadens parker. Många av lekplatserna användes inte ens på grund av dålig kvalitet eller för att inte tillräckligt många barn bodde kvar i närliggande bostadsområden (a.a.).

Gatukontoret (2006) anser att åtgärdspaketet har gett positiva resultat i många stadsdelar och har innefattat upprustning av stadens områdeslekplatser, stadsdelslekplatser och även grundandet av ett stort antal temalekparkar. Åtgärderna som har genomförts kontinuerligt genom åren sen programmet antogs

har gjort att staden idag har flera välbesökta lekplatser. Temalekplatserna har till exempel enligt Gatukontoret (2006) fått ett hedersomnämmande av Malmös stadsbyggnadsjury för att ha gett barn i Malmö attraktiva och stimulerande lek- och utemiljöer.

Lekplatsprogrammet från 2006 är en bearbetning och en vidareutveckling av det program som togs fram 1996. Anledningen till att en revidering av programmet gjordes var på grund av att nya kunskaper kring lekplatsers säkerhet har tillkommit under det gångna decenniet sen det första programmet antogs. Där finns enligt Gatukontoret (2006) också statliga utredningar, bland annat Barnsäkerhetsdelegationen (SOU 2003:19) som lyfter vikten av att trygga en god utemiljö för barn. Enligt betänkandet har barn rätt till både utvecklande men också säkra och trygga miljöer. Det betonas också att barn har rätt till stimulerande och fantasifulla lekmiljöer (Gatukontoret, 2006).

Gatukontoret (2006) tar i sin rapport också upp policyn för hur lekplatser ska vara konstruerade för att främja barns lek, men också hur en lekplats kan fungera som en social mötesplats. En bra lekplats ska vara en plats som är ”tydligt utformad för lek och skall inbjuda barn till upplevelser” (Gatukontoret 2006, s. 7). Lekredskap ska ses som ett komplement till annan bra lekmiljö, gärna naturliga miljöer med naturupplevelser som kan stimulera fantasin hos barn och erbjuda dem plats för roll- och rörelselekar. Det är också viktigt att där finns olika slags material som barn själva kan undersöka och forma samtidigt som miljön ska vara utformad ur ett säkerhetsperspektiv och att barnen kan känna trygghet. Det är också viktigt att det finns plats både för enskild lek och lek i grupp.

Eftersom lekplatsen enligt Gatukontoret (2006) är en viktig social mötesplats, exempelvis i bostadsområden är det av stor vikt att lekplatsen är socialt samlande, alltså att den är attraktiv även för vuxna att vistas på. Det kan öka kontakten, dels mellan barnen, men också mellan barn och förälder och dels också mellan vuxen till annan vuxen. För att uppnå ett vuxna också trivs på lekplatsen menar gatukontoret att trivsamma sittplatser ska vara lättåtkomligt för de vuxna, med både grönska, sol och ge en bra överblick över barnen (a.a.).

2.4 Socioekonomiska skillnader och levnadsvillkor i Malmö

Det finns en påtaglig och växande social segregation i Malmö stad. Vissa delar av staden har en större del av barnfamiljer där föräldrar har en lägre sysselsättningsgrad eller utbildningsnivå än föräldrar i andra områden. Enligt Hård af Segerstad m.fl. (2013) är Malmö stad den kommun i Sverige som har den största delen av barnfattigdom i sin befolkning. Över hela 30 procent av alla barnfamiljer i Malmö stad klassas som fattiga. De har helt enkelt en inkomst som är 60 procent lägre än medianinkomsten för Sveriges barnfamiljer i stort, medan barnfamiljer som klassas som fattiga i övriga Sverige har en inkomst som bara är runt 10 procent lägre än medianinkomsten (Hård af Segerstad m.fl. 2013).

Den genomsnittliga hälsan hos barnen i Malmö stad avviker inte avsevärt från barns hälsa i andra delar av landet. Det finns dock stora ojämlikheter i hälsans sociala- och geografiska fördelning bland barn i Malmö (a.a.).

Enligt Hård af Segerstad m.fl. (2013) är det viktigt att föreslagna insatser i förändringsarbete inkluderar marginaliserade och utsatta grupper och individer så

att de får inflytande. Barn och ungas röster måste också göras hörda och deras rätt till åsikter och inflytande stärkas. I rapporten lyfts det upp att ” Barnkonventionen ger ett mycket starkt stöd för att utveckla arbetet med att säkerställa att barnrättighetsperspektivet genomsyrar alla politiska beslut” (Hård af Segerstad m.fl. 2013, s. 43). Som tidigare nämnt blir det även här tydligt att verksamheter regelbundet ska återvända till ett barnperspektiv i sin planering och i beslutstagande.

Salonen (2012) skriver om att en familjs ekonomiska situation lägger grund för familjens förutsättningar för god hälsa och välbefinnande. Enligt Salonen är Malmö stad ”en förhållandevis fattig kommun med medelinkomster som ligger betydligt lägre än rikssnittet och de andra storstäderna i Sverige” (Salonen 2012, s. 36). Sverige har under de senaste 30 åren haft en växande ojämlikhet när det kommer till inkomst, och skillnaderna i inkomst är oberoende av ekonomiska konjunkturer eller politik. Salonen menar att sett över en period mellan 1990–2008 har ojämlikheten i inkomst i specifikt Malmö ökat med 57 procent. I Sverige i sin helhet har det bara skett en ökning på 43 procent. Det kan därför, enligt Salonen konstateras att ökningen i inkomstskillnader sker snabbare i Malmö än i andra delar av Sverige.

Salonen (2012) menar på att inkomstskillnaderna beror på en inkomstspridning där de flesta hushållen under de senaste åren har fått det ekonomiskt bättre, medan den fattigare delen av befolkningen har blivit fattigare. Salonen menar att det är anledningen bakom utvecklingen av ojämlikheten i inkomst i Malmö stad och pekar på en rad olika orsaker till den växande inkomstspridningen. Exempelvis låg förvärvsgrad, befolkningens demografiska sammansättning och Malmös roll som ankomststad för både regionala men också globala migrationsströmmar (a.a.).

I en rapport från Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö skrivs det att ”en god start i livet är en av de absolut viktigaste faktorerna för ett långt liv med en god hälsa och gott välbefinnande” (Stigendal & Östergren 2013, s. 55). Stigendal och Östergren (2013) menar att en god hälsa under livets första år leder till ett gott samspel med omgivningen för individen. Det sker genom exempelvis skapandet av sociala relationer. Sociala samspel med sin omgivning kan vara avgörande för hur en individs livchanser ser ut under vuxenlivet och lägger grund för hur individens möjligheter till en social trygghet, en god kognitiv utveckling och en god inkomst ser ut. Enligt Stigendal och Östergren (2013) är alltså en god hälsa under ett barns start i livet en viktig faktor för goda levnadsvillkor senare i livet.

De tydliga skillnader som har konstaterats i barns hälsa i Malmö har ett samband med deras konkreta vardagsvillkor. Sociala relationer, kognitiv och emotionell stimulans, bostadens och bostadsområdets kvalitet och möjligheten till en trygg och hälsosam miljö i förskola, skola och fritid är alla aspekter som påverkar barnens hälsa och levnadsvillkor.

Hur en stad är utformad samt kvaliteten på boendemiljön påverkar välbefinnande och hälsa hos befolkningen. Att ha tillgång till gröna ytor, att ha trygga och inbjudande utemiljöer och inte några barriärer för gång- och cykeltrafik är alla aspekter som är direkt kopplade till invånarnas hälsa och levnadsvillkor. Dessa

aspekter är dock enligt Stigendal och Östergren (2013) uppenbart socialt ojämlikt fördelade.

En ojämlikhet i hälsa kan kopplas samman med den stora del av geografiska åtskillnader som finns i Malmö mellan sociala grupper av befolkningen (segregation). Enligt Stigendal och Östergren (2013) är just Malmö en starkt segregerad stad där det finns stora skillnader mellan olika stadsdelar när det kommer till tillgång av gröna ytor, tillit och trivsel och inbjudande utemiljöer.

Hur utemiljöerna är utformade och hur tillgängligheten ser ut blir viktigt, inte minst för att barn är beroende av att deras utemiljöer inbjuder till lek och rörelse. Stigendal och Östergren (2013) lyfter att en grön miljö har stor betydelse dels för barns fysiska och psykiska hälsa, men också för klimatet. En hållbar stadsutveckling som både främjar god hälsa och minskar ojämlikhet i hälsa och levnadsvillkor måste enligt Stigendal och Östergren (2013) gå hand i hand med ett klimatperspektiv och miljöanpassade åtgärder.

För att förbättra levnadsvillkor lyfter Stigendal och Östergren (2013) några olika slutsatser. Den första delen handlar om att Malmö måste satsa på attraktiva grön- och rekreationsområde. Tillgången till parker och grönområden har, förutom att visa på minskad stress, visat sig ge ökad möjlighet till informella möten och socialt stöd. Att det till exempel finns gemensamma städkvällar av bostadsgårdar och lekplatser menar Stigendal och Östergren (2013) kan ge en ökad grannskapskänsla och då också en ökad tillit till sina grannar i bostadsområdet. Denna aspekt går också hand i hand med behovet av trygghet och tillit för att främja möten mellan människor. När fler och fler invånare vågar röra sig fritt i sitt bostadsområde kan tryggheten och tilliten öka på allmänna platser och i de sociala möten som sker.

Något som också har med familjers socioekonomiska skillnader att göra är barns exponering av luftföroreningar, både i hemmet och i skolan. Om ett barn bor i ett område där det generellt sätt är längre inkomstnivåer så är risken enligt Stigendal och Östergren (2013) större att barnet blir mer utsatt för luftföroreningar än ett barn som växer upp i ett område med en högre och starkare medelinkomst. Detta mönster kan också ses i skolan där halterna av luftföroreningar är högre vid de skolor där barn med låg socioekonomisk status går än vid de skolor i vilka barn med generellt hög socioekonomisk status går. Exempel på områden som visar höga halter av luftföroreningar är Centrum, Kirseberg, Södra Innerstaden och Rosengård. De område med lägst nivåer är Oxie, Limhamn-Bunkeflostrand och Hyllie (Stigendal & Östergren, 2013).

Som åtgärd på bristerna i miljön för barn i Malmö har Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö tagit fram ett förslag på ett handlingsprogram. Där tar de upp att programmet särskilt ska beakta konsekvenserna för barns närmiljö i bostad, stadsmiljö, skola och förskola i den fysiska planeringen.

En annan aspekt som kommissionen nämner är att ”vid överväganden kring kostnaderna för insatser för att minska barns och ungdomars exponering för luftföroreningar och trafikbuller bör man väga in att sådana insatser gynnar hela befolkningen” (Stigendal & Östergren 2013, s. 66). Detta så att de sociala

skillnaderna i hälsa ska minska på grund av de ojämna miljöbelastningarna i staden.

Grönområden av god kvalitet nära bostaden (inom 300 meter) ska också beaktas eftersom det är betydelsefullt för barns vardagsmotion och lek. Det är enligt Stigendal och Östergren (2013) särskilt betydelsefullt för de barn som inte har tillgång till en egen trädgård.

3. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT

I vår studie och analys av vår empiri har vi utgått från utvecklingspsykologi med inriktning på utvecklingsekologisk teori.

3.1 Utvecklingspsykologi

Enligt Von Tetzchner (2005) handlar psykologi om människors perception av den fysiska och sociala omvärlden, deras känslor, upplevelser och handlingar samt deltagande i större och mindre sociala nätverk och i samhället. Just utvecklingspsykologi handlar om hur allt detta formas och är därför enligt Von Tetzchner (2005) nyckeln till förståelsen av allt mänskligt fungerande.

Utvecklingspsykologi har också enligt Hwang och Nilsson (2003) till uppgift att dels beskriva det som sker med en individ under hela livet, dels att förklara varför det blir som det blir. Något som är svårt att greppa är förståelsen av människors utveckling, det beror på att individer skiljer sig åt när det kommer till utvecklingshastighet och beteendemönster. Utvecklingspsykologi tittar bland annat på vad som kan anses vara normalt beteende, men också på vad som beror på samhällsliga faktorer.

För att kunna förstå en individ utifrån ett utvecklingspsykologiskt perspektiv måste man enligt Hwang och Nilsson (2003) först och främst sätta sig in i vad barnet har haft med sig från början (det genetiska arvet), men också hur ett barns utveckling har påverkats av den sociala och ekonomiska bakgrunden. Hwang och Nilsson (2003) menar att det är att samspel mellan många olika faktorer som avgör hur en individ kommer att uppleva sin omvärld och samspela gentemot den. Människans utveckling handlar om förändringar som görs med riktning på ett bestämt mål. Dessa förändringar sker genom hela livet och visa av förändringarna styrs av arvet, andra av inläring och en del är ett samspel mellan arv och miljö.

Inom utvecklingspsykologin finns det olika aspekter som man kan utgå ifrån för att förklara en individs utveckling. Hwang och Nilsson (2003) menar att den fysiska utvecklingen handlar om kroppsliga förändringar, exempelvis vikt, skelett, muskler men handlar också om motoriska färdigheter som att gå, springa, tala, skriva och så vidare. Den kognitiva och perceptuella utvecklingen handlar om mentala processer som exempelvis minne, kunskap och en medvetenhet kring oss själva och vår omgivning. Dessa processer hjälper oss individer att förstå och tolka världen. Denna utveckling handlar också om fantasi, drömmar, inläring, problemlösande och värderingar. Den sista utvecklingsaspekten handlar om den socioemotionella utvecklingen och behandlar hur vi utvecklar en identitet, att vi lär oss yrkesroller och vad som är acceptabelt i olika sociala situationer.

Även om människans utveckling kan delas upp i dessa tre aspekter är det enligt Hwang och Nilsson (2003) viktigt att se att dessa tre delar utgör en helhet tillsammans. De flyter alla in i- och påverkar varandra (a.a.).

Utvecklingspsykologi tittar mycket på frågan kring om det är biologi (arvet) eller faktorer i omgivningen (miljön) som bestämmer hur en individ blir. De som betonar att det är arvet som bestämmer, menar enligt Hwang och Nilsson (2003) att en individ genetiskt har fått med sig egenskaper, möjligheter och

begränsningar från sina föräldrar. Exempel kan vara uppenbara faktorer som ögonfärg och längd men också minnesförmåga, intelligens och social kompetens. Det är dock svårare att diskutera den typ av faktorer eftersom forskare idag inte längre tror att det finns en gen som ger upphov till exempelvis kriminalitet eller alkoholism. Miljöns påverkan på en individ innefattar till skillnad från arvets påverkan det som individen utsätts för av dess omgivning. Det kan innefatta andra människors direkta eller indirekta agerande gentemot individen, både från familj, skola, arbete och kultur.

Idag ser vi på frågan om arv och miljö på sättet om att olika ärftliga respektive miljöbetingade faktorer kan göra vissa beteende mer eller mindre sannolika eller styra en individs utveckling i en viss riktning. För att klargöra; både arv och miljö spelar in i en individs utveckling och kan påverka sannolikheten till en avvikande utveckling (a.a.).

3.1.1 Utvecklingspsykologiska aspekter på lek

Enligt Hwang och Nilsson (2003) är lek ord och handlingar som är frivilliga, på låtsats och lustbetingande. Lek kan både vara pedagogisk, psykologisk och socialt betydelsefull för en individ. Man kan därför enligt Hwang och Nilsson (2003) säga att leken är barnets värld.

Enligt Von Tetzchner (2005) kännetecknas lek av att vara varierande i form och innehåll, leken utförs alltså på olika sätt från gång till gång, den varierar. Eftersom barn generellt inte behöver uppmuntran till att leka, eller få någon belöning, kan man säga att leken i sig själv är motiverande (a.a.).

Det finns enligt Von Tetzchner (2005) många teorier som berör lekens stora betydelse för barns utveckling. Att leken reflekterar både barns motoriska och kognitiva utveckling men också det sociala sammanhang som sker i leken. Leken kan förklaras på många olika sätt och tillskrivas olika funktioner i barnets utveckling, beroende på vilken teori och typ av lek som används. Enligt Von Tetzchner (2005) hävdar många forskare att en lekinriktad uppväxt kan främja bättre inlärningsresultat hos vuxna än andra former av uppfostran (a.a.).

3.2 Utvecklingsekologisk teori

Den utvecklingsekologiska teorin är en teori av utvecklingspsykologen Bronfenbrenner och har en inriktning på utvecklingspsykologi (Hwang & Nilsson, 2003). Teorin handlar om miljöers inflytande på individers utveckling och uppväxt. Bronfenbrenner intresserar sig för relationen mellan individ och samhälle tillskillnad från exempelvis den traditionella psykologin som fokuserar mycket på den enskilda individen. Istället tittar Bronfenbrenner på grupper, organisationer, miljöns och samhällets påverkan på individen. För att lättare kunna förstå kopplingen mellan individ och samhälle utvecklade Bronfenbrenner enligt Hwang och Nilsson (2003) den utvecklingsekologiska modellen. Modellen består av fyra olika nivåer; mikro, meso, exo och makro.

Mikrosystemet är den närmiljö som omger barn, exempelvis föräldrar och syskon. Det är enligt Hwang och Nilsson (2003) viktigt att detta system fungerar bra och att det finns en balans eftersom det lägger en grund för de andra nivåerna. När barnet börjar bli äldre kopplas andra miljöer som exempelvis förskola, skola och kamrater i bostadsområdet. På grund av utökningen av barnets omgivning ökar också barnets repertoar av relationer, roller och sociala situationer.

Mesosystemet handlar om de kopplingar och förhållande som finns mellan barnets olika mikrosystemen. Hur ett barn fungerar i skolan styrs exempelvis inte bara av skolans miljö, utan kan även kopplas ihop med mikrosystem kring hur familjen fungerar eller vilka vänner ett barn har.

I exosystemet ingår de miljöer som barnet själv inte är delaktig i men som indirekt ändå påverkar relationer och aktiviteter i barnets närmiljö, till exempel föräldrar arbetssituation, tillgång till allmänna ytor och kommunalt arbete med barnfrågor. Makrosystemet handlar om det samhälle som barnen lever i, till exempel levnadsvillkor, skolpolitik, planeringsarbete av städer och familjepolitik (a.a.).

Hwang och Nilsson (2003) lyfter kritik som har riktats mot teorin kring att den kan verka något abstrakt och att individen riskerar att försvinna ur fokus.

För att sammanfatta är vår teoretiska utgångspunkt i denna studie så utgår vi från ett utvecklingsekologiskt perspektiv av Bronfenbrenner, som tillsammans med andra teorier utgör den mer allmänna forskningen om utvecklingspsykologi.

4. METOD

I detta kapitel beskrivs vald metod för studien och varför den är lämplig för att uppnå syftet och besvara våra frågeställningar. Tillvägagångssätt för insamlandet av empirin beskrivs och vår arbetsfördelning. Avslutningsvis förs en diskussion kring etiska övervägande.

4.1 Val av metod

Vi har i vår studie valt att göra intervjuer. Eftersom studien är ett samarbete mellan Malmö Universitet och ISU (Institutet för hållbar statsutveckling) fick vi utöver vår handledare ytterligare en kontaktperson som arbetar på Malmö stadsbyggnadskontor. Kontaktpersonen har hjälpt oss att komma i kontakt med lämpliga informanter. Vi skickade ett informationsbrev om intervjuernas upplägg och tidsåtgång till vår kontaktperson som då hänvisade oss till några föreslagna kandidater som skulle kunna vara intresserade av att ställa upp på en intervju och som skulle kunna bidra med intressanta tankar och kunskap i vår studie.

Anledningen till varför vi valde intervjuer som metod är för att vi anser att det är just intervjuer som på bästa sätt kan ge svar på våra frågeställningar. Innan vi beslutade att vi skulle genomföra intervjuer, funderade vi på att göra en systematisk litteraturstudie eller en scoping review. En bidragande faktor till att idén om att göra en systematisk litteraturstudie övergavs, var att vi vid systematiska sökningar av information inte fick fram tillräckligt med litteratur. En annan anledning till varför vi valde intervjuer var för att olika aktörers perspektiv, i kombination med annan empiri, kan ge en helhetsbild av barns plats i den pågående förtätningen av Malmö stad.

I vår studie har vi använt oss av semistrukturerade intervjuer. Anledningen till valet av denna typ av intervjuform var att det gav oss friheten till att utgå från olika teman med mer inriktade frågor under temakategorierna. Vi valde tre övergripande teman utifrån de frågeställningarna som vi redan hade; svensk lagstiftning & riktlinjer, socioekonomiska skillnader & levnadsvillkor och barns behov av lek & rörelse. Vi ställde sen flera frågor under varje tema, dels för att göra avgränsningar i vårt valda ämne. Men också för att informanterna skulle kunna få en större förståelse för vad vi undersökte och därmed ha lättare att svara på frågorna än om de hade varit allt för breda och öppna för tolkning. En fördel med semistrukturerade intervjuer som vi märkte av under arbetets gång, och som även Bryman (2011) tar upp, var att informanterna har stor frihet att själva utforma sina svar och själv ta upp det som de anser vara relevant och av vikt. Metodformen gav oss även frihet att ställa följdfrågor som inte ingick i vår intervjuguide från början, för att på så sätt förtydliga en fråga eller vidare undersöka något som informanten nämnt (a.a.).

4.2 Tillvägagångssätt

I examensarbetets startskede ville vi först göra en så kallad systematisk litteraturstudie. Efter handledning kom vi dock fram till att intervjuer var den bästa metoden för att besvara våra frågeställningar och ämnet som vi hade valt.

När vi hade bestämt oss för att genomföra intervjuer började vi med att utforma ett så kallat informationsbrev där vi presenterade oss själva och vårt ämne på

uppsatsen. Informationsbrevet skickades sen till vår handledare som godkände det och vi skickade det till vår kontaktperson på stadsbyggnadskontoret. Vi bad vår kontaktperson att vidarebefordra informationsbrevet till några stadsplanerare, så att vi på så sätt kunde tillfråga dem om de var intresserade av att ställa upp på intervju. Vår kontaktperson på stadsbyggnadskontoret svarade genom att ge förslag på personer som vi kunde intervju och vi fick även deras kontaktuppgifter.

Vi skickade ut mejl till fem personer med förfrågan om deltagande i intervjuer samt det bifogade informationsbrevet. Av dessa fem, fick vi svar från tre stycken som ville ställa upp på intervju. Vi tog beslutet att inte kontakta högre instanser inför våra intervjuer. Detta beslut fattade vi efter noga avvägning med vår handledare där vi gemensamt kom fram till att vår studie inte berörde känsliga ämnen utan snarare berör mer övergripande frågeställningar för hela Malmö stad, därav skulle inte heller vår studie behöva genomgå en etikprövning. En annan anledning till varför vi valde att inte kontakta överordnade är för att vårt arbete är ett samarbete mellan Malmö Universitet och Malmö stad vilket innebar att vi genom vår kontaktperson kunde komma i direkt kontakt med personer som eventuellt var intresserade av att ställa upp på intervju.

Vi hade även ett kunskapsutbyte med Sabina Dethorey på enheten för social hållbarhet i Malmö efter en rekommendation från vår handledare. Sabina hjälpte även oss med en till kontakt på gatukontoret i Malmö som hänvisade oss vidare till två av sina kollegor som bättre skulle kunna svara på våra frågor.

Inför intervjuerna utformade vi en intervjuguide där vi delade in frågorna i tre valda teman som tidigare nämnt; svensk lagstiftning & riktlinjer, socioekonomiska skillnader & levnadsvillkor och barns behov av lek & rörelse. Under dessa tema valde vi att ha några följdfrågor.

Eftersom vi intervjuade olika kommunala aktörer som arbetar på olika förvaltningar fick vi i en av intervjuerna utgå från andra frågor. Våra teman var de samma, men frågorna fick vara mer inriktade på det område som intervjupersonen arbetar med, i detta fall på grundskoleförvaltningen.

Alla intervjuer som har gjorts har spelats in, och informanterna har muntligt samtyckt till både intervju och inspelning. Eftersom att någon etikprövning inte var aktuell i vår studie ansåg vi att ett muntligt samtycke från informanterna var tillräckligt. En nackdel med att spela in intervjuer är enligt Bryman (2011) att informanterna kan bli allt för medvetna om vad de säger, det kan leda till att de är försiktig med sina svar. Det finns fler fördelar med att spela in intervjuer. Bryman (2011) lyfter att det är ett bra sätt för att kunna gå tillbaka flera gånger för att tydligt kunna höra vad som sas och på vilket sätt det sas (a.a.).

De utförda intervjuerna transkriberades, vilket innebär att vi skrev ner exakt vad som sas i intervjuerna, även uttryck som skratt, harklingar och pauser dokumenterades i transkriberingen. Vi upplevde, likt det Bryman (2011) säger, att transkriberingen var en väldigt tidskrävande process som tog cirka 4 till 6 timmar per intervju. Anledningen till att transkribering görs är dock för att vi tydligt ska kunna se vad som sagts under intervjun och kunna återge och analysera det i vår analys av empirin.

Efter transkriberingen tematiserade vi intervjuvaren. Eftersom att vi redan från början utgått från tre teman valde vi att även här använda oss av dessa. På så sätt var det enklare för oss att hitta sammanband mellan vad informanterna sa i de olika intervjuerna.

Materialet i vår studie har inhämtats från fler olika källor, bland annat från statliga myndighet, kommunala aktörer i Malmö som exempelvis stadsbyggnadskontoret och gatukontoret samt forskning från SLU (Sveriges lantbruksuniversitetet). De sökord som vi använt oss av är bland annat *barnperspektiv, förtätning, grönområde, lek, motion, stadsplanering, utemiljöer*. Sökningar har gjorts på Google, Google Scholar och Swepub.

4.3 Arbetsfördelning

För oss är det en självklarhet att vi under vår studie har fördelat arbetet lika. Vi har genomgående under hela arbetet samarbetat och bidragit till alla delar i arbetsprocessen.

4.4 Etiska övervägande

Under studiens gång har vi kontinuerligt gjort etiska överväganden, exempelvis genom att se till att hänvisa rätt till författarna vars material vi använt oss av. Vi har även behövt förhålla oss kring hanteringen av våra intervjupersoners svar, detta genom att med försiktighet och respekt använda oss av den insamlade empirin utan att vinkla informanternas svar till fördel för oss själva.

Vi fick också göra ett övervägande från början kring att vi inte kunde utgå ifrån barns perspektiv eftersom intervjuer inte får genomföras med barn av bland annat etiska skäl. Istället fick fokus i vår uppsats istället utgå från ett barnperspektiv och därmed genomföra intervjuer med vuxna.

Någon etikprövning är i vår uppsats inte nödvändig. Även fast vår forskning görs på människor, i form av intervjuer, så använder vi inte oss av känsliga ämnen eller personuppgifter. Därmed behöver vi enligt lagen (SFS 2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (etikprövningslagen) inte genomföra en etikprövning (Vetenskapsrådet, 2017).

Inför våra intervjuer försåg vi våra informanter med information om att vi kommer hantera deras personuppgifter konfidentiellt och att det enbart är vi och vår handledare som kommer ha tillgång till råmaterialet. Intervjupersonerna blev också informerade om att examensarbetet kan komma att publiceras på Muep, Malmö Universitets databas.

I vår studie har vi valt att avidentifiera de personer som vi har intervjuat. Genom att använda hen som pronomen samt benämna intervjupersonerna som informant ett, informant två och så vidare har vi tagit bort risken för att läsare av studien ska kunna identifiera intervjupersonerna. Anledningen till varför vi valde att ha med organisationstillhörighet var för att vi genomförde intervjuer på fler olika förvaltningar, och det hade varit svårt att tydligt redogöra för vårt resultat om informanternas organisationstillhörighet hade avidentifierats.

5. RESULTAT OCH ANALYS

I studien har intervjuerna och empirin analyserats utifrån tre olika teman; svensk lagstiftning & riktlinjer, socioekonomiska skillnader & levnadsvillkor och barns behov av lek & rörelse. Denna indelning föll sig naturligt eftersom dessa teman har genomsyrat hela uppsatsen och även intervjuguiderna. Uppdelningen ger en tydlighet i hur informanterna har svarat samtidigt som deras svar kan kopplas ihop med forskning och vår analys.

Informant 1-Stadsbyggnadskontoret i Malmö.

Informant 2-Stadsbyggnadskontoret i Malmö.

Informant 3-Grundskoleförvaltningen i Malmö.

Informant 4-Gatukontoret i Malmö.

Informant 5-Gatukontoret i Malmö.

5.1 Svensk lagstiftning och riktlinjer

Vi har uppmärksammat i PBL (2010:900) att de formuleringarna som gäller barn och deras närmiljö är relativt vaga och öppna för tolkning. Detta är något som även Kylin och Bodelius reflekterat över och de konstaterar att i den nuvarande lagstiftningen inte finns några kvantitativt mätbara värden på hur stora barns utemiljöer ska vara. Istället används formuleringar som ”tillräckligt stor friyta” samt ”i nära anslutning” vilket vid extrema fall kan innebära att ingen friyta finns att tillgå för barn då man exempelvis i delar av Sverige byggt skolor och förskolor som saknar egna gårdar (a.a.) Det finns inte heller några riktlinjer om kvalitativ innehåll eller utformning av barns utemiljöer, istället benämns det som friyta som är ”lämplig” för lek. Detta menar Kylin och Bodelius kan leda till konflikter mellan de som arbetar för barns rätt till att ta del av staden och de som drivs av andra intressen i stadsplaneringen. De allt mer öppna formuleringarna kom, som tidigare nämnt, med införandet av PBL (2010:900), då man gick från ett normativt tänkande kring ytor och avstånd till en större tolkningsfrihet.

I PBL 2 kap. 7§ 3–4 p. står det följande: ”Vid planläggning enligt denna lag ska hänsyn tas till behovet av att det inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse finns

(...) 3. parker och andra grönområden,

4. lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse (...)

och i samma lag står följande i 8 kap. 9§ andra stycket: ”Om tomten ska bebyggas med byggnadsverk som innehåller en eller flera bostäder eller lokaler för fritidshem, förskola, skola eller annan jämförlig verksamhet, ska det på tomten eller i närheten av den finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse.”(a.a.).

Eftersom att vi anser att formuleringar som ”i nära anslutning” och ”tillräckligt stor friyta” är vaga, kan vi därför anta att det innebär att de kommunala aktörer som förhåller sig till PBL (2010:900) har stort tolkningsutrymme i sitt arbete.

Under intervjuerna ställdes en fråga om de formuleringarna, som finns i PBL (2010:900), och hur informanterna förhåller sig till dessa formuleringar och tolkningsutrymmet i sitt arbete. *Informant 2* tror att det alltid är viktigt med tolkningsutrymme, även om hen tar upp att det skulle varit skönt med specifika mått, exempelvis 5 kvm per barn och max 100 meter till närmaste grönområde, så menar hen på att specifika regler hade ställt till med större problem än vad det hade gjort nytta. Hen menar att det är viktigare att titta på de mål som de vill åt istället för att titta på specifika mått och riktlinjer. *Informant 2* tar även upp att det finns en risk när det inte finns några specifika krav på mått och kvadratmeter och menar att det kan förekomma att man plötsligt står med en bostadsgård där man räknat ut att det enbart finns 2 kvm per boende på gården. Det kan också vara så att den befintliga gård som finns ockuperas upp av cykelställ och dagvattenhantering vilket minskar de boendes friyta.

Informant 1 lyfter att 8 kap. 9§ andra stycket är en del av PBL (2010:900) som de arbetar väldigt mycket med på stadsbyggnadskontoret. Vidare menar hen att det alltid är en tolkningsfråga kring hur mycket som är tillräckligt stor friyta, men att de på stadsbyggnadskontoret arbetar utifrån den tolkning som definierats i Stadsbyggnadsnämndens (2016) riktlinjer för friytor vid förskolor och skolor. *Informant 1* menar att det ständigt förs en debatt inom staden kring friytor och säger att förskoleförvaltningen och grundskoleförvaltningen tycker att stadsbyggnadskontoret är rätt stränga, att de ställer för höga krav och att de på de sättet inte får in tillräckligt många barn per förskola eller skola, vilket de menar leder till dyrare lösningar i brist på exempelvis lokaler. Samtidigt menar *informant 1* att det finns ett tryck från miljöförvaltningen om att stadsbyggnadskontoret inte planerar för tillräckligt stora friytor.

Informant 1 lyfter att tolkningsutrymmet de har, hela tiden är en balansgång mellan ekonomi och ambitionen för att skapa mycket nya bostäder. Det finns en konkurrens om mark men menar att de i Malmö har en ambition om att de ska arbeta med ett spann på mellan 25 till 30 kvm per barn i förskola och 15 kvm per barn som lägsta nivå när det kommer till grundskolan. Den absolut lägsta nivån är dock 12 kvm per barn. *Informant 1* tog själv upp Boverkets rapport; Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö, och påpekade att de där resonerar kring att det ska vara ca 40 kvm för förskolebarn och 30 kvm för grundskolebarn. *Informant 1* menar att det inte är realistiskt i Malmö, och att de generellt inte når fram till så höga tal. Hen tar upp att hen i sitt arbete som landskapsarkitekt vet hur mycket utemiljön kan göra för barn, särskilt små barn och barn som inte har det så bra hemma. I de fallen kan en god utemiljö vara avgörande. Hen tar dock upp att det är andra som menar på att det gör mer för barn att det exempelvis finns tillräckligt med förskoleplatser i närheten av hemmet, och påpekar igen på att det är en avvägning som pågår kontinuerligt i stadsplaneringen.

Informant 5 svarar att det i Malmö finns egna riktlinjer där man förtydligar de friare formuleringarna som finns i PBL (2010:900). Hen lyfter att Malmö har specificerat att det ska finnas minst 30 kvm friyta per barn inom förskolan och att det finns ett kvalitetsmått gällande friyta för elever i grundskolan. *Informant 5* lyfter att hen arbetar med de allmänna platserna och ett lekplatsprogram där det

också finns framtagna riktlinjer för hur många lekplatser som ska finnas, hur nära de ska vara till bostadsområden och vilken storlek de ska vara. Informant 5 lyfter också i intervjun fram att gatukontoret har tagit fram en grön- och blå plan som handlar om just närhet till grönområden och olika aktivitetsytor. Det finns även områden som det gjorts analyser på för att se hur många som bor i området i relation till närmaste grönområde, park eller lekplats. Informant 5 lyfter också att det finns många områden som är väldigt täta och att Malmö har många invånare med få grönytor som ligger långt bort från varandra.

Informant 4 tog upp att gatukontoret alltid är med i stadsbyggnadskontorets planarbete när det gäller förskola, skola och allmänna ytor. Informant 4 upplever att de från gatukontoret får kämpa för att det ska vara tillräckligt stora ytor med plats för lekfunktioner. Begrepp som nära och tillräckligt stort, anser informant 4 innebär en ständig kamp för att få in det i planeringen. Informant 4 lyfter vikten av att en yta är tillräckligt stor, dels på grund av barnens hälsa. Det måste finnas plats för barnen att aktivera sig genom att springa, röra på sig och upptäcka saker. Informant 4 betonar att alla de bitar som gatukontoret arbetar med handlar om barnens välmående. Deras utgångspunkt menar informant 4 är att de allmänna platserna ska finnas nära och att det ska finnas en jämn fördelning och kvalitet över hela staden.

Vi ställde under intervjuerna med informant 4 och 5 en följdfråga kring om informanterna ansåg det fördelaktigt eller till en nackdel att det inte finns tydligare riktlinjer i lagstiftningen.

Informant 4 menar att det finns en risk med att inte vara specifik i lagstiftningen, och pekar på Stockholm som ett exempel där de har en värre situation än i Malmö där de har exploaterat mycket mark till bebyggelse. Informant 4 ifrågasätter hur de kan göra det gentemot den nuvarande lagstiftningen, exempelvis att deras förskolor inte har egna gårdar. Informant 4 tog också upp att lagstiftningen hade kunnat vara starkare ur ett barnperspektiv.

Informant 5 tar upp faran med att vara för specifik i lagstiftningen, att det bästa alternativet kanske istället är att det finns kunskap i förvaltningarna, men också hos politikerna. Informant 5 menar att det är deras roll att upplysa politikerna om vad som är viktigt och argumentera för sig.

Informant 4 menar också på att politik spelar en stor roll i deras arbete eftersom de måste rätta sig och arbeta efter vad som bestäms.

I studiens intervjuer togs det upp en fråga gällande om det fanns några andra lagar eller riktlinjer förutom PBL som handlar om grönområden, parker eller lekplatser i förhållande till barn. *Informant 2* tog upp att det finns vissa riktvärden som de på stadsbyggnadskontoret arbetar efter, exempelvis hur en förskole gård ska se ut eller att parker och grönområden ska ligga inom 300 meter från bostaden. Informant 2 menade på att där går en slags mental gräns vid de riktvärdena, och att om det till exempel blir längre än 300 meter så vet de att individer har svårare att ta sig till de områdena.

Informant 1 tar upp att den första paragrafen som togs upp under intervjun har mer med den allmänna planeringen att göra, och eftersom den är så luftig kan det

verkligen tolkas in lite vad som helst i den. Hen tar upp att de på gatukontoret i Malmö tycker att de på stadsbyggnadskontoret planerar in alldeles för lite parker, men att de tycker att de på gatukontoret har orealistiska förväntningar eftersom det är någon som ska betala för parkerna och att det därför kan bli svårt att genomföra. Så länge det inte finns nybygge intill som kan dela kostnaden på parkerna.

Informant 1 menar också på att PBL (2010:900) inte går in så mycket på detaljer utan det sker i nästa steg då det finns en detaljplan. Om det ska byggas exempelvis ett kvarter så ska det först ske ett bygglovsskede och då måste ritningar skickas in. Då tittar stadsbyggnadskontoret enligt informant 1 på om det till exempel är ett flerbostadskvarter och hur bostadsgården i så fall ska se ut. Är den utformad så att den är barnvänlig, finns det lekinslag? Informant 1 är en av de som granskar bygglov och menar på att de brukar hävda att det exempelvis ska finnas lekinslag på en bostadsgård. Hen tar upp att det ofta inte finns något i handlingarna som lämnas in och att det då genom dialog förhoppningsvis kan arbetas fram något som blir bättre ur ett barnperspektiv. Hen tar upp att bygglovsbedömningen blir en slags myndighetsutövning, att stadsbyggnadskontoret har rätt att ställa krav, men att vilka de kraven är inte är särskilt tydligt definierade.

En till fråga under detta tema ställdes till våra informanter gällande om de tror att deras arbete och tolkningsutrymme kommer att påverkas om Barnkonventionen blir svensk lag. En följdfråga ställdes också om de kunde specificera på vilket sätt de trodde det kunde förändras. *Informant 2* svarande att hen inte trodde att arbetet skulle påverkas nämnvärt utan hen menade att de på stadsbyggnadskontoret är väldigt medvetna om barns perspektiv. Hen tillägger dock att de kommer behöva redovisa på ett annat sätt eftersom de nog kommer att ha ytterligare en rubrik i sina planbeskrivningar att analysera.

Informant 1 menar på att Barnkonventionen är rätt luftig, och ifrågasätter om den verkligen kommer ge dem mer verktyg i sitt arbete än vad de redan har. Hen menar att de redan idag tänker på barnen men att man kan göra det på många olika sätt och ur många aspekter. Hen är inte så optimistisk kring att någon stor förändring kommer ske. Hen lyfter också att Barnkonventionen är väldigt luddig när det kommer till lek, då den saknar tydliga definitioner.

Informant 3 tror att Barnkonventionen ytterligare kan belysa vikten av att det i stadsplaneringen tas hänsyn till barnen i diverse avvägningar, att det blir mer tvingande än vad det är idag. Informant 3 menar att det idag hänvisas till Barnkonventionen och till vikten av att säkra barns tillgång till utevistelse, men menas att det inte anges konkret hur man avser åstadkomma en blandning av lärmiljöer, såväl inomhus som utomhus när flera intressen ska samsas om en alltmer begränsad yta. Informant 3 tror att Barnkonventionen som lag kommer göra det tydligare att barns bästa ska sättas i det främsta, men också att barn ska involveras i frågor som berör dem. Det är en bit som ofta missas menar informant 3.

Informant 5 lyfter att det beror på hur implementeringen av Barnkonventionen hanteras kommunalt, och lyfter att det är viktigt att det aktivt arbetas med konventionen för om man inte gör det finns det en risk för att den inte

uppmärksammas. Enligt hen handlar mycket av deras arbete om att behandla saker, styrningar och frågor som kommer uppifrån från ledningen och politiker. Gatukontoret, och de andra kommunala förvaltningarna är politisk styrda organisationer som måste rätta sig efter vad som bestämts. De kan absolut komma med förslag, idéer och åsikter, men informant 5 menar att det blir lättare för dem att arbeta med Barnkonventionen om de får stöd uppifrån.

Informant 4 menar att det är viktigt med kunskap och en aktiv diskussion kring Barnkonventionen i alla steg och hos alla aktörer, framförallt utåt mot entreprenörer som bygger lekplatser åt gatukontoret. Eftersom det är gatukontoret som har gestaltningsrollen och projektledaransvaret i de miljöer som byggs så är det deras ansvar att se till att det finns en kunskap hos de entreprenörerna som utför arbetet.

Trots att Barnkonventionen ännu inte blivit svensk lag så har den enligt Kylin och Bodelius (2015) stor genomslagskraft för hur man inom stadsplaneringen förhåller sig till barndomen och barns rättigheter. Enligt några av våra informanter så arbetar man redan med att integrera Barnkonventionen i det kommunala arbetet i Malmö stad. En av informanterna anser att ett lagstadgande av konventionen kan vara till hjälp i att säkra barns tillgång till utevistelse i staden, samt att det kommer innebära en ökad tydlighet i att man ska sätta barns bästa i det främsta rummet. Det kan även bidra till att man i kommunen blir bättre på att involvera barn i frågor som rör dem. En svårighet som finns i dagsläget är att det hänvisas till Barnkonventionen i arbetet med den fysiska planeringen men det anges inte hur man avser åstadkomma det rent konkret.

Barns indirekta delaktighet i de kommunala beslut som fattas i Malmö stad, alltså på exonivå, kan komma att påverka deras utveckling. Detta kan exempelvis ske om kommunen bestämmer sig för att minska antalet kvm per barn på förskolegårdarna eller att man beslutar att lägga ner en lekplats i ett visst område. Nedläggandet av en lekplats kan då innebära mindre social interaktion för barnen i området vilket innebär en påverkan på mesonivå, då lekplatsen i sig fungerar som en sammankoppling mellan barns olika mikrosystem bestående av bland annat vänner, fritidsmiljö och grannskapet (Hwang & Nilsson, 2003).

Vi hävdar att i de kommunala beslut som berör barns platser i staden utgår man ofta från ett barnperspektiv, men inte alls lika ofta från barnets perspektiv. Vi har full förståelse för att det kan vara svårt att integrera barns rätt till delaktighet i alla beslut som rör barn, men anser att det är en viktig diskussion att ha ur en planeringssynpunkt eftersom att goda miljöer för lek, rörelse och rekreation är så centralt i barns utveckling.

Några av informanterna tror inte att ett lagstadgande av konventionen kommer ge dem mer verktyg än vad de redan har. De menar att Barnkonventionen saknar tydliga definitioner kring barns lek och utemiljöer och att det därför beror på hur Barnkonventionen hanteras kommunalt. Det är viktigt att de i sitt arbete får stöd uppifrån från högre instanser i hur de ska arbeta med dessa frågor och riktlinjer. Man måste föra en diskussion och det måste finnas kunskap om barns rättigheter i alla led, alltså hos alla aktörer som arbetar med barns utemiljöer (a.a.). Det är

viktigt att det finns ett samspel mellan alla barnets systemnivåer för att stärka barnets uppväxt och utveckling (Hwang & Nilsson (2003).

Vi har förståelse för att man måste granska Barnkonventionen ur ett helhetsperspektiv genom att se flera artiklar i relation till varandra. Exempel på detta är artikel 2 som kan ses som konventionens grundartikel och handlar om att inte diskriminera något barn. För att någon av de andra artiklarna ska kunna uppnås måste man alltså utgå från artikel 2. Artikel 31 som berör barns rätt till vila, fritid, lek och rekreation samt deras rätt att fritt delta i kulturaktiviteter och det konstnärliga livet bör ses i relation till artikel 6 barns rätt till utveckling, vilket innebär att barn ska ha möjlighet att utveckla hela sin potential. Artikel 31 kan även läsas tillsammans med artikel 3 som syftar på att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn. Även artikel 12 bör involveras genomgående då den berör barns rätt till att uttrycka sin mening i frågor som rör barnet, vilket högst relevant när det gäller stadsplanering.

Vi anser att för att Barnkonventionen som svenska lag ska kunna implementeras i exempelvis de kommunala aktörernas arbete så behöver det utvecklas tydliga riktlinjer för hur det arbetet ska se ut. Det måste ske en anpassning av konventionen på politisk nivå som sen kan leda till konkreta arbetsmetoder eller förhållningssätt, detta är något som även Hård af Segerstad m.fl. (2013) lyfter och menar att verksamheter regelbundet ska använda sig av ett barnperspektiv i sin planering och i beslutstagande.

Annars riskerar konventionen att på ett liknande sätt som PBL (2010:900) lämna stort utrymme för tolkning, vilket inte skulle innebära någon större skillnad gentemot hur man i Malmö stad i dagsläget förhåller sig till Barnkonventionen.

5.2 Socioekonomiska skillnader och levnadsförhållande

Vårt andra tema i studien som vi har utgått från är de socioekonomiska skillnader och olika levnadsvillkor som finns i Malmö. Vi ställde en fråga till våra informanter kring hur de tror tillgången till de gröna rummen ser ut för invånarna i Malmö. Vi specificerade också i frågan att vi tänkte utifrån att inte alla familjer har samma möjlighet till att exempelvis ta sig längre sträckor för att besöka områden för lek och rekreation. Vår följdfråga handlade om hur informanterna förhåller sig till det i sitt arbete.

Informant 1 svarade att Malmö i jämförelse med andra städer har väldigt lite grönyta per invånare, men menade samtidigt på att de ytorna som finns är lättare att använda, till skillnad från exempelvis Göteborg som har mycket bergsknallar som är svåra för invånarna att bruka. Informant 1 nämner att det satsas mycket på de stora gröna parkerna som finns inne i centrum, exempelvis Pildammsparken och Slottsparken. Detta eftersom att de är centralt placerade i staden och har mycket aktivitet och människor i rörelse. Informanten menar då att det satsas mer på de parkerna än andra parker som ligger i stadens periferi.

Informant 1 tog också upp att det ibland inte räcker med att ordna goda och gröna områden utan att invånarna måste kunna känna sig trygga där också. Förtätning kan ibland innebära att det anläggs ett nytt hus vid en park för att få det att kännas tryggare eftersom det då finns någon i närheten stora delar av dygnet. Men om ett grönområde anläggs i periferin av staden där det är längre avstånd mellan

bebyggelse och de gröna ytorna, kan det enligt informant 1 medföra att befolkningen känner sig otrygga. Det blir därför en avvägning mellan att göra en park eller grönområde trygg, attraktiv och inbjudande utan att förlora yta, storlek och kvalitet.

Informant 2 menade också att de på stadsbyggnadskontoret försöker förhålla sig till de mått på ytor som de har som riktlinjer, att även om inte alla familjer har tillgång till bil, eller ens kan ta sig runt med cykel, så ska det finnas lekplatser och gröna ytor inom 300 meter från bostaden. Hen menar också att det hade kunnat finnas en bättre tillgång till grönområdena och att det är något som de måste vara medvetna om när de förtätar och bygger nytt.

Informant 4 svarade att det inom 300 meter från bostaden ska ligga en områdeslekplats. Hen menade dock på att om bostadsområden ligger med omgivande stora bilvägar så kan man inte bara titta på 300 meter. Informant 4 tycker ändå att det finns många lekplatser, och att det viktigaste är att de arbetar med kvalitet.

Tillgången till temaparkerna som finns i Malmö tycker informant 4 är någorlunda god, det finns bra möjligheter att kunna ta sig dit med bland annat buss. Informant 4 nämner också att de på gatukontoret håller på att uppdatera sina informationsblad med information om hur invånarna kan ta sig till de olika temalekparkerna utan bil. Informationen kommer inkludera busslinjer och hur befolkningen även kan cykla dit. Det kommer även finnas information kring att toaletter och platser för att dricka vatten finns, vilket enligt informant 4 kan göra att familjer väljer att åka dit när de vet att de kan stanna en längre stund på lekplatsen.

Informant 5 menar på att framförallt temalekplatserna är väldigt välbesökta och att det kan ses på slitaget. Lekplatserna är också välbesökta av invånare som inte bor i de områden, utan många kommer från andra områden runt om i Malmö, vilket är väldigt positivt.

Informant 4 menar att när det pratas om social hållbarhet och demokrati så är dessa lekplatser viktiga sociala mötesplatser och det är en stor fördel att de är gratis. Tillgången till lekplatserna blir då stor för alla invånare i Malmö.

Informanterna fick en fråga kring hur de förhåller sig i sitt arbete till de socioekonomiska skillnader som finns i Malmö. *Informant 1* menar att det är något som de arbetar mycket med, men på olika sätt. Hen lyfter att det finns ett starkt fokus i staden på att inte planera för bilen som transport. Det finns såklart alltid undantag med exempelvis varutransporter, sophämtning eller om man är rörelsehindrad, men målet är att minska bilanvändandet. Fokus ligger istället på gång-, cykel- och kollektivtrafik. Det är viktigt att barn kan röra sig över stora sträckor själv, och att den friheten inte kan åstadkommas inne i staden där det är mycket trafik.

Informant 2 svarar att de socioekonomiska skillnader som finns är en stor del av hela Malmös arbete och att kommissionen för ett socialt hållbart Malmö pekar mycket på den delade staden och den bostadssegregationen som finns och att den påverkar barnen mest. Informant 2 menar på att det finns olika förutsättningar

beroende på vart ett barn växer upp, och att dessa klyftor skapar spänningar, ett tydligt *vi och dem*.

Som nämnt tidigare i studien menar Hård af Segerstad m.fl. (2013) att det är viktigt att föreslagna insatser i förändringsarbete inkluderar marginaliserade och utsatta grupper och individer så att de får inflytande (a.a.). Det blir extra viktigt att arbeta aktivt med de områden i Malmö som är socioekonomiskt svagare och inkludera utsatta samhällsgrupper i planeringen. Vi menar att det ska finnas reflektioner i planeringsarbetet kring om tillgång finns för alla i staden till miljöer i olika stadsdelar.

Faskunger (2008) talar om att det framförallt är barn från familjer med föräldrar som är högutbildade och socioekonomiskt starka som har ett högt deltagande i idrott och rörelse (a.a.). Det kan därför antas att inte alla barn, beroende på socioekonomiska skillnader, har samma tillgång till att ta sig till fysiska ytor för rörelse och motion.

Informant 2 menar att en lösning på socioekonomiska skillnader kan vara att stadsplanerare bygger in olika typer av boende när det förtätas. Att det finns nyproduktion som lockar in en annan typ av människor i området, och som om skolorna är bra, sätter in sina barn i de skolorna och mixar upp fördelningen av elever.

Informant 1 tror att det är bra att det förtätas i vissa delar av Malmös ytterområden men menar också att det är där som det är svårast att få till en förtätning. Anledningen till varför hen tror att det hade varit bra beskriver hen som att det hade varit bra med olika typer av boende. Om det finns en variation mellan bostadsrätter, hyresrätter, radhus och villor så kan individer bo kvar i ett område fast att man vill förflytta sig till en annan typ av boende. Det blir en bättre blandning i områdena av familjer, par, ensamstående, äldre och yngre personer. Om det finns en större blandning mellan olika typer av bostäder så hade förtätning kunnat jämma ut levnadsvillkoren så att de inte är koncentrerade i specifika områden.

Inne i staden är det svårare att bygga olika typer av bostäder med rimliga priser menar informant 1. Nya hus är alltid dyra att bygga och hyressättningen är upplagd så att det är dyrare i de centrala delarna. Det blir tyvärr så att man måste vara välbärgad för att kunna bo centralt (a.a.). Om det blandas i bostadstyperna kan det antas att fler människor få chans att bosätta sig där de vill, både ur ett ekonomiskt perspektiv är fördelaktigt för människor, men det kan även påverka de sociala faktorerna som exempelvis en förenad stad med mindre bostadssegregation.

En ojämlikhet i hälsa kan kopplas samman med den stora del av geografiska åtskillnader som finns i Malmö mellan sociala grupper av befolkningen (segregation). Enligt Stigendal och Östergren (2013) är just Malmö en starkt segregerad stad där det finns stora skillnader mellan olika stadsdelar när det kommer till tillgång av gröna ytor, tillit och trivsel och inbjudande utemiljöer (a.a.). Det blir av stor vikt att en socialt hållbar stadsutveckling ska eftersträvas, som både främjar hälsa och minskar ojämlikheter i levnadsvillkor. Detta ska gå

hand i hand med reflektioner hos de yrkesansvariga över de socioekonomiska skillnader som finns.

Som tidigare nämnt av Salonen (2012) så finns det också stora inkomstskillnader i Malmö. Salonen (2012) pekar på några olika orsaker till den växande inkomstspridningen, exempelvis låg förvärvsgrad och befolkningens demografiska sammansättning (a.a.). En lösning på den ojämlika fördelningen av inkomst kan, som våra informanter tog upp, vara att det ska bli en bättre variation i typen av bostäder som byggs för att få en så inkluderande stad som möjligt.

Informant 3 lyfter att skolor i områden med högre social status har en möjlighet att attrahera en större blandning av elever och informant 3 menar att det kan ge en högre måluppfyllelse vilket i förlängningen kan leda till mer lika levnadsvillkor. Informant 3 är dock tydlig att säga att hens uppfattning är att skolor i periferin inte enbart kan ersättas med attraktiva skolor i centrala delarna i Malmö eftersom en närhet till skolan är viktigt. Informant 3 lyfter också att det cirkulerar rykten om att det finns barn i förortsområdena som inte har satt sin fot i vissa delar av centrala Malmö och dess parker.

Informant 3 anser inte att en slutsats kan dras mellan elevers måluppfyllelse i skolan och kvantitativ yta på skolgården. Hen menar att det hävdas att ju fler kvadratmeter per elev desto friskare barn, och ju friskare barn desto större möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen som ges. Informant 3 har uppmärksammat att skolor i de centralaste delarna av staden, med skolgårdar med väldigt få kvadratmeter per barn, generellt har väldigt hög måluppfyllelse. Hen menar att det inte finns något samband mellan kvantitativ friyta på skolgården och hög måluppfyllelse i skolan, utan att det måste finnas andra faktorer som påverkar skolresultaten.

Vi har själva gjort en reflektion kring vilka dessa andra faktorer kan vara. De goda skolresultaten kan antas bero på att skolorna ligger i socioekonomiskt starka områden. Det kan också bero på att skolgårdarna, trots att de finns mindre yta per barn, håller en god kvalitet. Detta är inga slutsatser, men vi menar att det är en fråga som är värd att belysa ytterligare.

5.3 Barns behov av lek, rörelse och rekreation

När det kommer till barns behov av ytor till lek, rörelse och rekreation frågade vi våra informanter hur de förhåller sig till dessa behov och integrerar barnperspektivet i sitt arbete.

Informant 4 svarade att de alltid sätter barnets bästa först. Tillgänglighet och andra behov kan i utformning av lekplatser stå emot varandra men vad som är bäst för barnen ska alltid vara avgörande.

Informant 5 tar upp att det är viktigt att det finns utmaningar för barn i olika ålderskategorier. Det är nödvändigt att lekplatserna och barnens ytor riktar sig till många olika grupper och individer. Lekplatsen ska enligt informant 5 vara en användbar plats för hela befolkningen och inge trygghet hos användarna.

Utvecklingspsykologi och utvecklingsekologi har enligt Hwang och Nilsson (2003) till uppgift att dels beskriva det som sker med en individ under hela livet, dels att förklara varför en individ växer upp till att bli det som den blir. En

förståelse för människors utveckling kan vara svår. Det beror också på att individer skiljer sig mycket åt när det kommer till utvecklingshastighet och beteendemönster (a.a.). Det är därför viktigt, som informant 5 tar upp, att det finns plats för alla barn i stadens utemiljöer eftersom lek har en så stor betydelse för barns utveckling.

Informant 1 säger att hen är mest involverad i barns utemiljöer när det kommer till förskole- och skolgårdar. Vid planläggning av nya förskolor och skolor är det alltid en fördel om det ligger en park eller ett grönområde intill skolgården. På så sätt kan förskolor och skolor använda sig av de allmänna ytorna till lärande, lek och rörelse. Informant 1 lyfter att de på stadsbyggnadskontoret också integrerar barns behov av dessa ytor i sitt mer övergripande planeringsarbete av parker. Ambitionen är att det i Malmö ska finnas tillräckligt med grönytor, men informant 1 menar att det är svårt att avgöra om de uppnår det målet eller inte, då det är en tolkningsfråga.

Informant 2 arbetar på ett mer övergripande plan gällande barns behov. Informant 2 tycker att det är viktigt att barn kan ta sig till skolan på egen hand utan att behöva ha en förälder med sig eller som skjutsar sina barn till skolan. Informanten lyfter att barn idag rör sig väldigt lite och blir ofta skjutsade av både praktiska skäl men också av säkerhetsskäl. Hen menar att föräldrarna inte vågar släppa iväg sina barn själva till skolan på grund av trafik. Informant 2 menar att det är viktigt för barns hälsa att själv kunna ta sig till skolan och att det blir så kallad vardagsmotion.

Som tidigare nämnt av Arup (2017) och Faskunger (2008) är biltrafiken ett stort hinder för att uppnå en barnvänlig stad, då barns rörelsefrihet begränsas när föräldrar i allt större uträkning inte vågar låta barnen röra sig fritt i staden. Detta påverkar i sin tur barns exponering för vardagsmotion som att gå, cykla och leka som gynnar barns hälsa (a.a.).

Om barns vardagsmotion till och från skolan begränsas anser vi det vara desto viktigare att det i skolan finns en skolgård där det finns utrymme till att exempelvis springa och cykla.

Informant 3 lyfter att de på grundskoleförvaltningen använder sig av flera olika styrdokument kring barns behov och att de tydligt försöker belysa barnets behov av utevistelse i sitt arbete. Detta har till exempel inneburit att de anlitat en landskapsarkitekt som tagit fram riktlinjer för utemiljön till grundskoleförvaltningens lokalprogram. Dessa riktlinjer ska appliceras i den mån det går på både nybyggnationer som ombyggnation av skolor. Riktlinjerna anger mått för ytorna på skolgården men också vilka delar och värden som ska uppnås i utemiljöns olika zoner.

I intervjun med informant 3 på grundskoleförvaltningen ställde vi en följdfråga kring om informant 3 ansåg att Malmös skolgårdar tillgodoser barns behov av ytor för lek, rörelse och rekreation. Informant 3:s generella uppfattning är att de har generösa och varierande skolgårdar och miljöer i Malmö, men menar på att de får allt mer begränsade utemiljöer i de mest centrala delarna av staden.

Barn har ett behov av naturliga miljöer enligt Gatukontoret (2006). När vi under intervjuerna frågade om dessa naturliga miljöer specificerade vi för informanterna att vi menar de miljöer som exempelvis består av träd, stockar och stenar där leken inte blir lika riktad som på en lekplats, utan istället tillåter en mer fri och fantasifull lek.

Informant 4 menade på att det idag finns en trend om att lekplatser och grönytor ska gå mer och mer mot naturliga miljöer. Hen nämner dock att det kan ta tid eftersom många äldre lekplatser inte ser ut på det viset. Nyanlagda lekplatser har mer fokus på gröna områden för naturliga miljöer. Stockar, stenar och annat löst material är sådant som man försöker ha med. Informant 4 menar dock på att det alltid kommer vara roligt med sandlåda och gungor för barn, och att det finns ett behov av de aktiviteterna också. En kombination av exempelvis klätterställningar, naturliga miljöer och konstmaterial kan bli det bästa. Det är också enligt informant 4 viktigt för barn att veta att det är okej för dem att råka knäcka grenar och andra saker i de naturliga miljöerna, och att de inte ska vara rädda för att utnyttja buskage för exempelvis kojbygge.

Det är även viktigt att det finns anpassad plats för de vuxna. Att det finns synintryck och att man gör platsen intressant, innebär att föräldrar är mer benägna till att gå dit med sina barn. Bara det att det finns någonstans att sitta med en överblick över lekplatsen och barnen är av oerhörd vikt menar informant 4.

Informant 1 arbetar med bygglov och berättar att hen får in väldigt mycket planer för hur nya förskole- och skolgårdar ska byggas, och att det ofta finns planer på väldigt färgglada ytor med mycket lekredskap. I dessa planer finns det ofta bara ett litet hörn där det står natur eller lekbuskage, men informant 1 hade hellre sett att det fanns stor plats för dessa naturliga miljöer så att den utforskande och kreativa leken bevaras.

Informant 1 lyfter att man i Malmö arbetar med något som kallas lekvärdesfaktor, som är ett sätt att bedöma hur välplanerad en skolgård är utifrån olika poäng. och så görs bedömningar efter olika poäng. Poängen på skolgårdarna sätts utifrån flera aspekter som exempelvis; storlek, olika zoner, vegetation, topografi, lekredskap och naturlig plantering. Det ger mer poäng att ha naturliga miljöer. Informant 1 tycker att barns ytor för lek, rörelse och rekreation finns med mycket i deras arbete och tankar.

Informant 2 hänvisar till de EU-certifierade lekplatser som finns runt om i landet och menar att barnen trots de fina, färgglada lekplatserna ändå leker i buskagen en bit bort. Att barn väljer att spendera sin tid i andra miljöer än de som är specifikt planerade för dem är något som även Kylin och Bodelius (2015) tar upp. De menar att barn spenderar den största delen av sin utomhustid i andra typer av utemiljöer än just på lekplatser och miljöer riktade till barn.

Informant 2 tycker att det finns en risk med allt säkerhetstänk som hen menar nästan har gått överstyr. Hen anser att barn inte längre får lov att klättra i träd, hoppa på stenar eller använda klätterställningar utan att det finns säkert underlag. Informant 2 menar att det är en del av ett barns uppväxt att utvecklas motoriskt genom den typen av utmaningar. Även Arup (2017) anser att dessa miljöer skapar förutsättningar för den utforskande och kreativa leken, och att stockar, stenar och

träd används som redskap för barn att utveckla sin motoriska förmåga, sin förmåga till att samarbeta och att lära sig att bedöma risker (a.a.).

Informant 3 menar att de naturliga miljöerna blir viktiga inslag i skolmiljön. Hen menar på att de bygger kommande utemiljöer som möjliggör flera olika zoner, att eleverna ska kunna vara on-stage, off-stage och back-stage enligt Goffmans teori om dramaturgi.

När det kommer till hur tillgången till dessa naturliga miljöer ser ut för barn tror inte informant 4 att det är jämt fördelat över staden. I vissa områden menar informant 4 att det är extra svårt att få in gröna områden, det kan bero på trafik eller redan byggda täta kvarter. Då får man istället enligt informant 4 arbeta med att försöka hitta en säkerhet i de platser som finns gentemot exempelvis starkt trafikerade gator.

Informant 4 lyfter också att tillgången till de naturliga miljöerna också beror på hur långt familjer är villiga att ta sig, och det beror också på hur stora barn man har. Hen menar att man i första hand nyttjar de utemiljöer som är närmast hemmet, vilket gör närheten jätteviktigt.

Informant 1 tror att tillgången till naturliga miljöer för barn dels är väldigt olika beroende på vart barnen bor. Informant 1 menar också på att det är en utmaning att anlägga nya naturliga miljöer. Det är en fördel om det redan finns uppvuxna träd eller buskage, men ofta när en helt ny park eller skolgård ska anläggas så utgår man från jord. Det blir då svårt för miljön att växa samtidigt som den utsätts för slitage. Det blir en utmaning i arbetet menar informant 1, men pekar på att dessa ytor är lättare att nå i utkanten av staden än inne i centrum. Hen lyfter också att potentialen för de naturliga miljöerna är större i de delarna av staden.

Informant 2 menar att tillgången kan se väldigt olika ut. Inom de 300 meterna ska egentligen allt finnas, även om lekplatserna kan se mindre fria ut. Men det ska finnas träd och någon typ av större grönyta i anslutning till bostäderna (inom 300 meter). Informant 2 lyfter att det kan finnas undantagsfall och ger exempel på Oxie eller Bunkeflostrand där det finns mycket villaområden med trädgårdar som inte räknas med.

Faskunger (2008) tar upp att många kommuner tar bort vissa lekplatser för att istället, på grund av ekonomiska skäl, välja att rusta upp andra lekplatser. Detta innebär för barn att avstånd ökar och tillgängligheten försämras (a.a.).

När barns tillgång till miljöer förändras och minskar så kan det, som tidigare nämnt, antas att det är viktigt att förskola och skola finns där att stötta upp där de allmänna platserna för barns behov av lek och rörelse brister.

6. DISKUSSION

I detta kapitel kommer vi föra en diskussion kring resultatet i vår studie. Vi diskuterar också vårt val av metod och förslag på vidare forskning.

6.1 Resultatdiskussion

Vi har i denna studie kommit fram till att man inom Malmö stad arbetar aktivt med barn och deras utemiljöer utifrån ett barnperspektiv. Vi har också märkt att man inom olika förvaltningar tolkar och förhåller sig på olika sätt gentemot lagar & riktlinjer, socioekonomiska skillnader & levnadsvillkor samt barns behov av lek & rörelse. Trots detta anser vi att man inom stadens förvaltningar strävar efter ambitionen och visionen om att barns bästa ska vara i fokus, inte bara när det gäller specifika områden som berör barn utan även sett ur ett helhetsperspektiv gällande hela staden.

Den forskning vi tagit del av påvisar både positiva och negativa konsekvenser av förtätning. Förtätning kan bidra till att staden växer samman vilket kan innebära ökad tillgänglighet till olika typer av samhällsservice för invånarna. Samtidigt kan det också innebära att de kommunala aktörernas arbete försvåras och att de får utforma nya förhållningssätt i stadsplaneringen. Förtätning av städer kan även leda till en ökning av biltrafik, buller och luftföroreningar samt en minskning av grönområden vilket i sin tur försämrar barns tillgång till bra utemiljöer.

I förhållande till de svårigheter som förtätningen medför i planeringsarbetet, tolkar vi det som att förvaltningarna prioriterar olika intressen i den pågående förtätningen, men att det finns en generell enighet i att de vill bevara barns nuvarande platser i Malmö. Samtidigt kan vi även se att samtliga kommunala aktörer planerar för nya barnvänliga miljöer i staden.

Vidare vill vi återgå till den tidigare nämnda generella oro kring att barn och barns platser i staden glöms bort i stadsplaneringen. Vår synpunkt på detta är att man i Malmö genomgående arbetar med frågor kring bevarandet och utvecklandet av barns utemiljöer och platser. Vi anser inte att det finns någon generell anledning till oro gällande Malmö stads inkludering av barns rättigheter i planeringsarbetet. Däremot kan vi inte uttala oss om huruvida det finns anledning till oro kring dessa frågor i förhållande till övriga svenska kommuners arbete.

Slutligen vill vi föra en diskussion om vårt val av teori. Vi upplevde under analysens gång lite svårigheter i att kunna koppla vår teori till de enskilda teman som vi delat in vårt resultat i. Vi anser att den utvecklingsekologiska teorin istället kan appliceras kollektivt på våra tre teman. Vi belyser genomgående i vår studie hur viktigt det är med ett helhetsperspektiv när man arbetar med barns utemiljöer och barns behov av lek. För att uppnå ett helhetsperspektiv måste man utgå från alla de aspekter som vi tagit upp i studien, det vill säga lagar & riktlinjer, socioekonomiska skillnader & levnadsvillkor och barns behov av lek & rörelse. Om de kommunala aktörerna i sitt arbete med stadsplaneringen missar en av dessa aspekter menar vi att det skulle påverka barns utveckling enligt ett utvecklingsekologiskt perspektiv.

6.2 Metoddiskussion

När en metod används i studier så finns det enligt oss alltid både positiva och negativa sidor som syns tydligast när, i detta fall intervjuerna, är klara. Vi upplever att beslutet om att göra intervjuer i vår studie har hjälpt oss att få en överblick över hur kommunala aktörer i Malmö stad arbetar med planeringsfrågor som rör barn och deras utemiljöer. En mindre positiv sida i genomförandet av metoden var att vi, på grund av att vi skulle intervjua olika förvaltningar och yrkesverksamma upplevde det tidskrävande och svårt att komma i kontakt med våra informanter. Vi har i studien 5 informanter, och anser att det absolut hade varit fördelaktigt med empiri från fler informanter. Tillgång och tid fanns tyvärr inte, och vi fick göra det bästa av situationen. Vi tycker dock att de intervjuer som vi har genomfört håller hög kvalitet. Detta anser vi beror på att våra informanter alla har bidragit med expertis och kunskap som varit relevant för vår studie.

6.3 Vidare forskning

Under studiens gång har vi diskuterat andra aspekter och utgångspunkter som hade varit intressanta att undersöka i relation till barns utemiljöer och lek. Något som vi själva hade velat genomföra är observationer av hur barn använder utemiljöerna i Malmö. Observationer är dock tidskrävande och var inte möjligt att genomföra i denna studie. Vidare hade det varit intressant att utgå från ett genusperspektiv när det kommer till barns lek. Ytterligare en intressant utgångspunkt hade varit att undersöka barns perspektiv och åsikter kring Malmös utemiljöer, det vill säga hur barn själva uppfattar sin plats i den täta staden.

7. REFERENSER

Ahlin, T, Boldemann, C och Selander, M (2015) *Dags att lyfta barnperspektivet i stadsplaneringen*. > <https://stockholm.etc.se/debatt/dags-att-lyfta-barnperspektivet-i-stadsplaneringen> < HTML (2018-03-29).

Alsand, A-M E (2018) *Så utvecklas barn av att leka*. > <https://www.1177.se/Skane/Tema/Barn-och-foraldrar/Vaxa-och-utvecklas/Lek/Leken-som-lar/> < HTML (2018-04-24).

Andersson G, (2013) *Utvecklingsekologi och sociala problem*. I: Meeuwisse A, Swärd H, (Red.) *Perspektiv på sociala problem (2: a upplagan)*. Stockholm, Natur & kultur.

Barnombudsmannen (2017) *I kommuner och landsting*. ><https://www.barnombudsmannen.se/barnratt-i-praktiken/i-kommuner-och-landsting/> < HTML (2018-04-26).

Boverket (2015) *Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö*. Boverket och Movium.

Boverket (2016) *Rätt tätt – en idéskrift om förtätning av städer och orter*. Elanders.

Bryman, A (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö, Liber.

Convention on the Rights of the Child, New York, 20 November 1989, United Nations Treaty Series, vol. 1577, s. 3.

Faskunger, J (2008) *Barns miljöer för fysisk aktivitet – samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och rörelsefrihet hos barn och unga*. Östersund, Statens folkhälsoinstitut.

Hwang, P och Nilsson, B (2003) *Utvecklingspsykologi*. Andra reviderade utgåvan. Stockholm, Natur och Kultur.

Hård af Segerstad, L, Jakobsson, K, Stroh, E och Östergren, P-O och (2013) *Barn, miljö och hälsa- En rapport från Skåne, Blekinge och Kronobergs län 2013*.

><http://www.lansstyrelsen.se/blekinge/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/rapporter/2014/Barnhalsorapport.pdf> < PDF (2018-04-26).

Jansson, M (2016) *Stadsplanerarna missar barnen.* >
<https://www.svd.se/stadsplanerarna-missar-barnen> < HTML (2018-03-29).

Karlsson, M, Lindholm, O, Sirén, E-L, Fjelkner, M och Lindblad, S (2009) *Bygg inte bort barnens naturupplevelser.* >
<https://www.naturskyddsforeningen.se/nyheter/bygg-inte-bort-barnens-naturupplevelser> < HTML (2018-03-29).

Kommunfullmäktige (2014) *Översiktsplan för Malmö- Planstrategi antagen av kommunfullmäktige 22 maj 2014.*
>https://malmo.se/download/18.5bb0a05f145db1bc43d6ac4/1491302698823/OP2012_planstrategi_antagen_140522.pdf < PDF (2018-05-11).

Kylin, M och Bodelius, S (2015) *Riktlinjer för lek? Svenska kommuners arbete med planering av platser för barn.* Alnarp, SLU.

Lag om etikprövning av forskning som avser människor, 2003:460. SFS.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län (2009) *Barnkonventionen i den fysiska planeringen.*
><http://www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/SiteCollectionDocuments/sv/samhall/splanering-och-kulturmiljo/planfragor/planeringsunderlag/Barnkonventionen.pdf> < PDF (2018-05-03).

Malmö gatukontor (2006) *Lekplatsprogram för Malmö. Policy och åtgärdsprogram för stadens lekplatser.*
><https://malmo.se/download/18.7de6400c149d2490efbf6a/1491298329931/Lekwebb.pdf> < PDF (2018-05-16).

Malmö stad (2016) *Stadens historia.* > <https://malmo.se/Kultur--fritid/Kultur--noje/Arkiv--historia/Kulturarv-Malmo/P-S/Stadens-historia.html> < HTML (2018-04-22).

Malmö stadsbyggnadskontor (2010) *Så förtätar vi Malmö!*
><http://malmo.se/download/18.4d147ba1286e5bcbb4800055507/F%C3%B6rt%C3%A4tning-PM.pdf> < PDF (2018-04-23).

Mattson, K (2015) *Förtätning av städer- Trender och utmaningar*.
><https://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/5381.pdf?issuusl=ignore> < PDF (2018-05-06).

Plan- och bygglag, 2010:900. SFS.

SCB (2016) Befolkningsframskrivningen 2016–2110, SCB 2016
><http://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/framtidens-befolkning/> < HTML (2018-04-15).

Statens offentliga utredningar, 2003:19. Barns rätt till säkra och utvecklade miljöer.

Stigendal, M och Östergren, P-O (2013) *Malmös väg mot en hållbar framtid. Hälsa, välfärd och rättvisa*. Kommission för ett socialt hållbart Malmö. Reviderad upplaga, 3. Malmö: Service Point Holmbergs AB.

Vetenskapsrådet (2017) *God forskningssed*. Stockholm.

Von Tetzchner, S (2005) *Utvecklingspsykologi. Barn och ungdomsåren*. Lund, Studentlitteratur

8. BILAGOR

I detta avsnitt följer de informationsbrev och intervjuguider som har använts för att kontakta informanterna och genomföra intervjuer.

9.1 Bilaga 1

INFORMATIONSBREV

Hej!

Vi heter Emma & Elin och vi läser socionomprogrammet vid Malmö Universitet. Vi håller just nu på med vårt examensarbete som handlar om barns utemiljöer i den pågående förtätningen av Malmö stad.

Vi hade gärna velat genomföra intervjuer för att se hur olika kommunala aktörer förhåller sig till exempelvis svensk lagstiftning & riktlinjer, socioekonomiska skillnader & levnadsvillkor och barns behov av lek & rörelse.

Examensarbetet är ett samarbete mellan Malmö Universitet och Malmö stad via ISU (Institutet för hållbar stadsutveckling).

För att underlätta vår arbetsprocess så hade vi gärna sett att vi får spela in intervjuerna. Personuppgifter kommer att hanteras konfidentiellt och det är enbart vi och vår handledare Pernilla Ouis som kommer ha tillgång till råmaterialet. Du kan som informant vara anonym eftersom examensarbetet kommer att publiceras på Muep, Malmö Universitets databas. Vid annan publicering kommer du som informant att avidentifieras så att resultat inte kan kopplas till dig som individ.

Härmed tillfrågas Du om deltagande i studien!

Med vänliga hälsningar,

Emma Holgersson och Elin Jönsson

Studieansvariga: Emma Holgersson och Elin Jönsson
E-post: *****@gmail.com eller *****@gmail.com

Studerar vid Malmö Universitet, Fakulteten vid hälsa och samhälle,
Malmö, Tfn 040-665 70 00.
Utbildning: Socionomprogrammet, kandidatnivå.

9.2 Bilaga 2

Intervjufrågor – Stadsbyggnadskontoret & Gatukontoret

Vi undersöker tre olika teman med fokus på barns utemiljöer i den pågående förtätningen av Malmö stad. Utifrån svensk lagstiftning & riktlinjer, socioekonomiska skillnader & levnadsvillkor och barns behov av lek & rörelse.

Svensk lagstiftning och riktlinjer:

Vi har läst i Plan- och bygglagen och hittat ett par formuleringar som vi anser vara öppna för tolkning.

Så här står det i Plan- och bygglagen 2 kap. 7§ 3–4 p. ”Vid planläggning enligt denna lag ska hänsyn tas till behovet av att det inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse finns

(...) 3. parker och andra grönområden,

4. lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse (...)”

och i samma lag 8 kap. 9§ andra stycket ”Om tomten ska bebyggas med byggnadsverk som innehåller en eller flera bostäder eller lokaler för fritidshem, förskola, skola eller annan jämförlig verksamhet, ska det på tomten eller i närheten av den finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse. Om det inte finns tillräckliga utrymmen för att ordna både friyta och parkering enligt första stycket 4, ska man i första hand ordna friyta.”

1. Vi undrar hur du i din yrkesroll förhåller dig till denna typ av formuleringar och till det tolkningsutrymme som finns i Plan- och bygglagen?
2. Finns det andra lagar och riktlinjer som du arbetar efter som handlar om just grönområden, parker, lekplatser i förhållande till barn? I så fall vilka?
3. Tror du att ditt arbete och ditt tolkningsutrymme kommer att påverkas när Barnkonventionen blir lag? I så fall på vilket sätt?

Socioekonomiska faktorer och levnadsvillkor:

1. Hur tror du tillgången till de gröna rummen som finns i Malmö ser ut för invånarna? Vi tänker utifrån att alla familjer inte har samma möjligheter till att exempelvis ta sig längre sträckor för att besöka områden för lek och rekreation. Hur förhåller du dig till det i planeringen?
2. Hur förhåller du dig till de socioekonomiska skillnader som finns i Malmö i ditt arbete?
3. Anser du att förtätning kan bidra till mer lika levnadsvillkor? I så fall på vilket sätt?

Barns behov av lek och rörelse:

1. Hur integrerar du i din yrkesroll barns behov av ytor till lek, rörelse och rekreation i ditt arbete?
2. Hur förhåller du dig till barns behov av naturliga miljöer i ditt arbete? Med naturliga miljöer menar vi platser med exempelvis träd, stockar och stenar

där leken inte blir lika riktad som på en lekplats, utan istället tillåter en mer fri och fantasifull lek.

3. Hur tror du tillgången till dessa naturliga miljöer ser ut för barnen i Malmö?

9.3 Bilaga 3

Intervjufrågor- Grundskoleförvaltningen

Vi undersöker tre olika teman med fokus på barns utemiljöer i den pågående förtätningen av Malmö stad.

Utifrån svensk lagstiftning & riktlinjer, socioekonomiska skillnader & levnadsvillkor och barns behov av lek & rörelse.

1. Märker du i din yrkesroll av den pågående förtätningen av Malmö stad? I så fall på vilket sätt?
2. Hur upplever du de skolor som ligger i väldigt förtätade områden?
3. Anser du att förtätningen av Malmö stad påverkar barnen? I så fall på vilket sätt?
4. Tror du att förtätning kan leda till mer lika levnadsvillkor i Malmö? Exempelvis barns tillgång till grönområden, parker och lekplatser.
5. Om Barnkonventionen blir svensk lag, hur tror du att detta kommer påverka barns rätt till bra utemiljöer? Hur kommer det påverka ditt arbete?
6. Hur arbetar ni på grundskoleförvaltningen med att tillgodose barns behov av ytor till lek, rörelse och rekreation?
7. Anser du att Malmös skolgårdar kan tillgodose barns behov av denna typ av ytor?
8. Tror du att det är skillnad på barns tillgång till dessa miljöer utifrån de socioekonomiska skillnader som finns i Malmö?
9. Hur förhåller du dig till barns behov av naturliga miljöer i ditt arbete? Med naturliga miljöer menar vi platser med exempelvis träd, stockar och stenar där leken inte är lika riktad som på en lekplats, utan istället tillåter en mer fri och fantasifull lek.
10. Vad tror du skolgården har för betydelse för barn, både under skoltid och efter?